

ŽENSKI SVET

ŽENI V POKLICU

12
DECEMBER

1932
10. LETNIK

„**BUDDHA**“ čajne mešanice so najboljše
TEA IMPORT Ljubljana, Večna pot 15
Telefon 2626

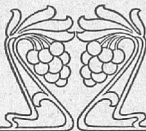
*Cenjene dame, ki potujete
v Zagreb, oglejte si bogato
zalogo*

*volnena blaga in svile
za obleke in plašče*

Lebinec in drug

Zagreb, Radićeva ulica št. 1
(ob Jelačićevem trgu).

Modni nakit, potrebščine za ši-
vilje in modistke.

**GOSTILNA
VLADIMIR ČERNE
ZAGREB**

Radićeva ulica 1, dvorišče,
tik Jelačićevega trga

Shajališče Slovencev

Dobra domača hrana in razna vina

M. Pšeničnik

manufakturna in modna
trgovina v Celju

nudi kvalitetno blago za plašče,
kostume in obleke vedno v najmo-
dernejših vzorcih in barvah.

Oglejte si zalogo!
Zahtevajte vzorce!

**A. Wagner
Radovljica**

Tovarna za kem. čiščenje
in barvanje

Sprejemnice v Ljubljani:

1. A. Prezelj, Vošnjakova 4
(za restavracijo »Novi svet«).
V krojačnici se na željo po-
pravljajo vsakovrstna bar-
vana ali očiščena oblačila.
2. Marija Zalokar, Slom-
škova ulica 23.

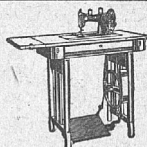
Cenjenemu občinstvu se
vljudno priporoča.

Prvovrstni šivalni stroji „**Original Viktorija**“
z 20 letnim jamstvom so najboljši za vsako gospodinjico;
najlepše šivajo, vezejo in krpajo.

Pred nakupom zahtevajte cenik ali si oglejte mojo zalogo.

Franc Saunig, Ljubljana, Dunajska 36

ŽENSKI SVET

LET. X-1932

Žena v poklicu.

Angela Vodetova

Težnja žen po poklicnem delu se ni porodila iz duhovnega izobilja neke srečne, bogate in urejene dobe, ki naj bi omogočila tudi ženam, da bi s svojim delom pomagale ustvarjati nove vrednote v kulturnem razmahu človeštva. To je bil morda bežen sen prvih feministk, ki v svojem idealističnem pojmovanju sveta in življenja niso spoznale vzmeti močnega socijalnega gibanja. Ženski klic po delu in predpogojih zanj je postal glasen iz potrebe, porojene iz materialne, duhovne in moralne stiske. To velja za delavske žene: njim gotovo ni šlo za to, da bi poživele nekdanje ženske ideale renesančne plemkinje, temveč so hotele izboljšati nečloveško životarjenje milijonov žena in mater. Velja pa tudi za žene iz srednjih slojev: one so bežale predvsem pred duhovno praznoto in podrejenostjo, ki je bila delež njihovega življenja, kakršno je moralo biti po meščanski miselnosti o ženini vlogi v družbi. Iz duhovne in moralne stiske je oživela v tej ženi želja po samostojnem oblikovanju lastnega življenja in po osebni neodvisnosti. Izbrala si je poklice, do katerega je čutila nagnjenje in ki naj bi postal vsaj delna vsebina njenega življenja. Kmalu pa se je duhovna stiska umaknila materialni, ki je vsled spremenjenih gospodarskih razmer zajela tudi ženo srednjega sloja. In tako danes bolj kot kdaj prej spoznavamo in tudi občutimo, da vsa ta ogromna masa žen, ki je danes v konkurenčnem boju za delo in plačilo v vseh delovnih področjih, služi predvsem iz gmotne potrebe. Zato prav danes težko govorimo o poklicu kot o notranjem zvanju, ki naj prinaša ženi duhovno spopolnitev in osebno srečo. Kajti kolik je danes odstotek žen, ki morejo slediti notranjemu poklicu? A za vse druge poklicno delo ne pomenja poklica, temveč zaslužek. Delavka, ki strže stroju, si često pridobi občudovanja vredno spretnost v posameznih gibih, kar ji napravlja morda nekaj veselja, toda o celotnem sestavu ne razume ničesar, kakor tudi v mnogih primerih ne razume ničesar o delovnem procesu, niti o svojem odnosu do dela in delovnega mesta. V počasnem duševnem otepevanju in fizičnem propadanju misli samo na to, ali bo zadoščal njen zaslužek koncu tedna, da bo z njim nasitila sebe in svojece.

Zaslužek namesto poklica — te usode nista deležna samo tovarniški delavec in delavka, temveč večina ljudi. Človek si povečini ne izbira poklica sam, temveč mu ga navadno izbere drugi, predvsem starši. Zato je poklic posameznika pogosto odvisen od družabnega in gmotnega položaja staršev, podrejeno vlogo pa imata tudi njih inteligenca in ambicioznost, ki ne prihajata v poštev samo pri premožnejših, temveč tudi pri revnih. Važno je zlasti pri revnejših številu otrok. Starši, ki imajo malo otrok, jim ustvarijo lahko lepšo bodočnost, kjer je pa veliko otrok, morajo starejši gledati za čimprejšnjim

zaslužkom, da pomagajo preživljati mlajše. Vsled tega okrnejo pogosto darjeni otroci v korist družine svojih staršev. In tako dobimo povsod ljudi, katerih poklicno delo ne pomenja drugega kot boljši ali slabši kos kruha. A tudi razmere po službah so danes take, da se more človek malokje počutiti srečnega. To velja za moškega, za žensko pa v dvojni meri. Predvsem je stališče ženske po službah mnogo težje kot stališče moškega. To pa prav zato, ker je ženska, ker v njej delodajalci, ki so v pretežni večini moški, vidijo na eni strani spolno bitje, na drugi strani pa manjvredno delovno moč. To ocenjevanje je najboljše izraženo v ženskih plačah.

Posebno pa protivi ženski naravi brezdušnost današnjega delovnega mehanizma, ki posega v žensko duševnost mnogo globlje ter mnogo bolj odločilno vpliva na njeno bit kot pri moškem. Tudi glede uporabe zaslужka je moški na boljšem kot ženska, neglede na razliko v plačah. Moški zna v splošnem veliko bolj obrniti dohodke sebi v prid kot ženske, kajti on tudi z drugega vidika ocenjuje razne življenjske dobrine kot ona. Z drugo besedo: moški bolj zna živeti. On smatra delo, ki mu duševno ničesar ne nudi, samo kot sredstvo za doseg tistih življenjskih dobrin, ki imajo pač zanj vrednost, naj bodo že kvalitativno kakršnekoli. Moški si zna tudi poleg dela, službe, ustvariti svoje osebno življenje, kar je velike vrednosti zlasti danes, ko javno življenje prav tako kakor služba ne more nuditi človeku razmaha in osrečujočega delokroga. Kajti nemogoče je, da bi današnji čas ne odjeknil tudi v odnosu posameznika do njegovega dela, oziroma okolice. Zato današnji človek bolj kot človek iz preteklosti išče nekega oporišča, človeka, družbe, delokroga, ki mu osebno prija, ki daje vrednost njegovemu osebnemu življenju. To si moški mnogo lažje poišče nego ženska. Kajti ženska je po svoji naravi enotnejša: kjer se daje, se daje popolnoma; če tega ne more, je razdvojena. Zato je gotovo reesnica, da je danes ženska v svoji notranjosti mnogo bolj raztrgana, bolj razdvojena nego moški. Kajti njo je doba zajela z elementarno silo.

Če ženska ni zadovoljna v poklicu, se mnogo bolj pogosto kot moški vpraša, ali je vredno delati in živeti samo zato, da človek je in da se oblači, in za mnoge med njimi predstavljajo dobrine, kot je n. pr. plača, samo v toliko neko vrednost, v kolikor jim služijo kot sredstvo, da morejo pomagati drugim — možu, otrokom, staršem, svojcem. Zmožnost, oblikovati življenje individualno, je pri mnogih ženskah le slabo razvita, ker so morale pač vedno živeti tako, kakor so hoteli drugi. Kot same ob sebi umevne se smatrajo mnogotere dolžnosti do drugih, ki so moškim povéčini neznane. Zelo malo je poklicno zaposlenih žen, ki ne bi imele nikake skrbi za svoje gospodinjstvo, tudi če niso poročene; pogosto pa se pridruži oskrbi lastne osebe še delo za druge poleg materialnih žrtev. S tem je spopolnjen njen prosti čas, njeno privatno življenje.

Ker torej more ženska le redkokdaj opredeliti svoje življenje v dve smeri, je umevno, da išče v poklicnem delu močnejših duhovnih vrednot kakor moški, ki se kakorkoli oškodujejo za praznoto v poklicnem delu. Če torej poklicno delo ženi ne nudi nikakih vrednot — posrednih ali neposrednih — razen nizkega plačila za ves trud in za vso dobro voljo, ki jo polaga v svoje delo, tedaj je tragičen konflikt sčasoma skoro neizbežen.

Po tem spoznanju moramo priti do zaključka, da je možnost poklicnega udeleževanja v današnjih okoliščinah le relativne, pogojne vrednosti glede na ženinno notranje in osebno življenje. Res je, da ji daje zavest, da stoji na lastnih nogah, neko samozavest in sigurnost. To ima svojo praktično vrednost zlasti pri izbiri moža: ni ji treba, da se oprime prvega, ki se ji ponudi. Tudi ni treba, da je odvisna od svojih sorodnikov, kakor je bila pogosto žena v prejšnjih časih in kar je najbolj ponižujoče poglavje njene

preteklosti. Istotako je tudi za poročeno ženo zelo dalekosežnega pomena, če ima lasten zaslužek. Mož mora računati z njo kot sebi enako, kar se doslej navadno ni zgodilo. Predvsem pa je poklicno delo vzgojno za ženin pogled na javno življenje, ki zanjo do nedavna sploh ni obstajalo. To so zelo pozitivne strani ženine gospodarske neodvisnosti, le žal, da ženi velikokrat ne pridejo do zavesti. Kajti današnja žena zlasti v delovnem miljeju naših krajev sploh ni vzgojena tako, da bi cenila pozitivne vrednote, ki jih ji more prinesiti še kaj drugega, kar je izven njenega individualistično usmerjenega spoznanja. Ko bi bila delovna žena bolj vzgojena za skupnost, ko bi imela smisel za svoje tovarišice v delu in trpljenju, tedaj bi imel vsak, tudi nesimpatični poklic zanjo neko vrednost, kajti tedaj bi se zavestno skupaj borile za izboljšanje, vobče za boljšo bodočnost vsega delovnega razreda in v tej borbi bi našle zadovoljstvo, ki ga poklicno delo v današnjih razmerah ne more dati.

Zavest stanovske skupnosti vseh delovnih žena bi dvignila tudi zadovoljstvo onih, ki so tako srečne, da izvršujejo poklic, ki ustreza njih notranjemu nagibu. Kajti tudi teh žen je nekaj, dasi njih število ni veliko. Te žene navadno izvršujejo poklice, ki prijaajo ženski duševnosti, kakor se je razvila do danes in v današnjih okliščinah. S tem nikakor ni rečeno, da je žena sposobna samo za določene poklice. Sposoben je človek za vsak poklic, kateremu ustreza njegova telesna oziroma umska sposobnost, ki je pri raznih ženskah prav tako različna kot pri moških. Izvzeta so le nekatera dela, ki sicer skodujejo tudi moškemu organizmu, a bi bilo treba pred njimi obvarovati predvsem ženo kot nositeljico kali novega življenja; temu novemu življenju daje družba pogoje za razvoj, če štiti ženo.

Poklici, v katerih žena najde zadovoljstvo, so predvsem oni, katerih značaj zahteva udeleževanje vseh tistih duševnih sil, ki prevladujejo v ženski naravi. To so sile, ki jih izžareva najprirodnejši in najprvotnejši čut v ženi: materinski čut. Če more žena, ki ni mati, izživeti te svoje sile v poklicu, tedaj je to gotovo sreča zanjo, a tudi za njeno okolico. Mati navadno vse bogastvo svoje ljubezni daruje le svojim otrokom, beda drugih je navadno ne boli, sreča drugih ji pogosto vzbuja zavist. Če pa more žena svoj materinski čut raztegniti (razširiti) na širši krog, predvsem na širši krog oseb, tedaj se prirodní materinski instinkt razvije v socialno materinstvo. In tedaj pomenja ženino poklicno delo pravi blagoslov za okolico. O njej sami pa lahko zapišem Carlylove besede: „Blagor človeku, ki je našel svoje delo.“ V tem smislu moremo smatrati kakor ustvarjen za ženo praktično vzgojni poklic, ki se nikakor ne omejuje samo na poklice učiteljice, temveč se uspešno uveljavlja v različnih področjih: koliko priložnosti vzgojnega vpliva ima zdravnica, zlasti na deželi, koliko mojstrica na svoje vajenke, koliko gospodinja na služkinjo. Pri vseh teh poklicih je uspeh odvisen od vzgojnega vpliva. V obče ima ženska uspeh v vseh onih poklicih, ki zahtevajo zmognost vživetja v drugega človeka. Žena ima mnogo bolj sposobnost kot moški, prisluhniti v tujo dušo in se vživeti vanjo. V teh lastnostih se skrivajo prednosti, ki jih ima tajnica pred tajnikom, socialna uradnica pred moškim konkurentom, zdravnica pred zdravnikom. Kot posledica ženine zmognosti za vživljanje se poraja čustvovanje, zanimanje za sočloveka, lastnosti, ki jih zahteva posebno poklic oskrbne sestre, bolniške strežnice. Pri ženi-samici iz preteklih časov so se te lastnosti pogosto izmalicile ter se javljale povsem negativno kot družinski egoizem, opravlјivost, intrigantstvo. Toda v primernem delokrogu in z vzgojo čuta za socialno skupnost se preoblikujejo v najbolj pozitivnem smislu ter služijo najvišji ideji — socialni ideli. Povsod, kjer je v resnici živa socialna ideja, je tudi primeren delokrog za žene.

Ženi.

Mara Lamutova

Žena, kje so tisti lepi časi,
ko si čuvarica doma bila,
tiha in sanjavo mila? —
Vitezov in trubadurjev spev
te nazivlja skrito rožo,
plaho srno, mlado trto,
zgolj na hrast-moža oprto.
Ši še vedno svečenica,
ki gojiš ognjišča sveti plamen,
deci, možu le živiš? —

Monotono pesem poje stroj,
iz kamina črn dim puhti,
jojme, žena, tu si ti? —
Dom je prazen, deca razkropljena,
fabrike ozračje srka tvojo kri.

Skriplje dan za dnem pero,
po arhivih tvoje brskajo roke,
kljuje po pisarnah stroj,
po skladiščih, trgovinah
urne ti brze noge.

Iz zavodov vsepovsod
tvoje se besede, žena,
kakor aleluje spev, glase,
bednemu človeštvu, tuji deci
materinsko bije ti srce.

Tvoje je domače delo
vedno le začeto,
nikdar ne končano.
Zjutraj vstajaš prva, rano,
dasi v noči si dojila,
nihče te ne vpraša,
ako odpočila preutrujene si ude;
in nato na delo
točno, hitro, brez zamude,
da za kruhek zaslužile,
da zaslužek dopolnile
bodo šibke ti roke.

Žena, ko ti Bog je raj odzvel
in v trpljenje te zaklel,
v mislih svetih je tedaj
čas današnji le imel? —

Ne! Odkletve tvoje je današnji čas,
dvignila zasanjan si obraz,
robtva se otela smelo,
a odklelo te je — delo!

Žena v vzgojnem poklicu.

Dora Vodnikova

V sa pestra razgibanost življenja se poraja iz dela kot smiselnega udeje-
stvovanja, ki se vrši po določenem načrtu in pod vidikom nekega končnega
smotra. Vsako delo pa še ni poklicno delo. Delo, ki se opravlja zgolj radi
denarja, ki ga dotično delo donaja, še ni poklicno delo, pa najsi se vrši še
tako dobro in pravilno. Za poklicno delo je predvsem treba nekega sre-
diščnega, živega spoznanja, da z dotičnim delom ustvarjam nekaj, kar je
vredno, nekaj, kar je zame najvišje vredno, nekaj, kar ima tudi v svetu
objektivnih vrednot svoje trdno, nepremagljivo mesto. Do tega spoznanja
pa nas ni dovedlo dolgotrajno pretehtavanje, primerjanje in razmišljanje,
temveč neka neposredna, iz celote našega bistva se porajajoča jasno-
vidnost, da moramo samo eno, brez oklevanja, da moramo, ker moramo.
Pa ne zgolj radi lastnega zadoščenja in sreče, katero pričakujemo, temveč
radi resničnih vrednot, katere bomo ustvarili. V nas mora prevladati pre-
pričanje, da smo na svojem mestu nujni, nepogrešljivi, in da bi se v redu
stvari nekaj usodno premaknilo in vznemirilo, če bi nas ne bilo. Iz takega
doživetja se predamo delu brez pridržka, s polno vdanostjo, s strastjo, v
kateri ni več svobode za prosto razglabljanje s svojo lastno osebo. Radi tega
doživetja se v vzgojnem delu polagoma izmirimo, se pregledamo in pre-

tehtamo, da se popravimo in izboljšamo in stopnjujemo svoje zmožnosti za delo, poglobimo odnos do predmeta svojega dela, se mu vedno bolj bližamo in vedno s čistejšimi motivi in manj in manj samopašno služimo tistemu, kar nas je s strogostjo kategoričnega imperativa poklicalo v svojo službo. To je etos poklicnega dela, to pa je tudi vir najgloblje in najčistejše človeške sreče. Vsako delo ne more biti poklicno delo v tem smislu. Tovarniška delavka, ki streže stroju, ne more biti delavka po svojem notranjem poklicu. Od kakovosti dela zavisi, da li more neko delo postati pravo poklicno delo ali pa je le delo radi zaslužka. Imamo pa tudi taka dela, ki po svoji notranji naravi zahtevajo zgolj poklicnih delavcev, če hočejo biti uspešna. In eno takih del je vzgojno delo.

Poklicni vzgojitelj je človek, ki se je do skrajnih globin svojega bistva zavedel, da resnično hoče oblikovati mladega človeka, ki si je jasno zastavil in odgovoril na vprašanje 'čemu' in je radi tega svojega odgovora pripravljen odreči se uveljavljanju samega sebe in se čim popolneje predati delu radi dragocene vrednosti njegovega končnega cilja. In ta človek mora biti notranje bogat, globoko prepričan o istiniti vrednosti, in ves v ljubezni in dejavnosti, a brez nasilja, trmaste samovolje in domišljavosti.

Je-li žena po svoji naravi sposobna, na tak način sprejeti objektivne naloge vzgojstva in se jim podrediti z vso doslednostjo in brezpogojno zvestobo? Žena je po svojem bistvu materinsko usmerjena k človeku in življenju, in to tudi žena, ki se je na svoj poklic pripravljala na univerzi, v kolikor ni hotoma zmaličila svojega prirodno danega osebnostnega lika, saj ga študij sam zmaličiti ne more. Materinska usmerjenost je usmerjenost k človeku kot celoti, k človeku z živim pestrim življenjem, s svojo osebo svojevrstnostjo in edinstvenostjo. Le tako motrenje pa vodi k razumevanju človeka: Zajamem človekov notranji lik in iz te celote si razlagam posameznosti njegovega življenja. Vem, z a k a j hoče in dela tako in ne drugače, z a k a j ne more tako, kot hočem in delam jaz; v odsevu celote se razodevajo dejstva, ki se mi brez odnosa do te celote zde nerazumljiva. Na takem motrenju človeka kot celote in samo na njem more zrasti spoznanje njegove osebne vrednosti, njegove vrednostne svojevrstnosti. Kolikokrat se dogaja, da se nam poedina dejanja človekova zde nizkotna, slaba, a kakor hitro smo pregledali človeka kot celoto, se naše ocenjevanje radi te celote mora spremeniti. Njegova osebna vrednost se nam prikaže v polni in pravilni osvetljavi. Spoznanje človekove osebne vrednote je pa temelj vsakega vzgojnega dela. Sposobnost za tovrstno spoznanje pa ima žena razvito v visoki meri prav radi njenega instinktivno — sintetskega gledanja človeka: ona dočuti celoto in posameznosti vedno motri kot elemente, na katerih se ta celota gradi in ki so kot odsev te celote. Zato s polnim razumevanjem ocenjuje človeka, pri čemer ji zlasti pomaga njena prožnost močnega sodoživljanja. Ona s človekom resnično živi, stopi takorekoč vanj in podoživlja njegovo doživljanje. S tem si pa človeka skrajno približa. In ker na podlagi takega živega spoznanja uravnava svoje vzgojno delo, začuti gojenec iskrenost njenega vzgojnega hotenja in se ji zaupa. To zaupanje je često brezmejno in spontano in se jači zlasti radi tega, ker je ženi princip zgolj zunanje discipline prav tako tuj kot dozorevajočemu človeku. Zunanja, mehanična avtoriteta se ženi zlepa ne posreči. Situacijo obvladuje bolj z osebnostno silo kot z disciplinarnimi pripomočki — ali pa je ne obvlada; toda ne ker je preslabotna, temveč ker ji je zunanji red in iz njega izvirajoča zgolj zunanja sila tako tuja, da se je ne more poslužiti in ne zna z njo prav kaj početi.

Delo po določenih principih ji je tuje, ker živega življenja, katerega tako neposredno čuti, ne more ukloniti abstraktnim formulam. Radi tega njeno

delo ni šablonsko in mehanizirano. Spontano ureja in jasno čuti, kje je treba živečemu življenju žrtvovati svojo doslednost.

Njeno delo je vedno manj predmetno kot osebno povdarjeno. Njena skrb se osredotoči na nego celega človeka in učni predmet je v veliki meri sredstvo človekovega oblikovanja in njegove življenjske orientacije. Žena jasno čuti življenjsko perspektivo predmeta, katerega poučuje; ve, kje in kako naj ga povdari, da bo razvijajoče se življenje iztisnilo iz njeva čim več sokov za svojo rast. Njen neposredni življenjski čut ji nareka, da snov spoji z istinitim življenjem; njena praktična poteza jo vodi pri izbiri snovi, pri ponazoritvi abstraktnih dejstev, vsled česar snov in učenec stopita v tesnejši odnos.

Zlasti pa je v letih dozorevanja predvsem žena tista, ki zamore z zadostno spoštljivostjo in potrebno obzirnostjo prislunhiti utripom dozorevajočega življenja in biti deležna brezmejnega zaupanja v dneih, ko mladi človek išče odgovorov na toliko vprašanj in se izvija iz nemirnih slutenj tiste resničnosti, kateri se bliža z bojaznijo in bolešno tesnobo.

Kaj pomeni zrela žena-vzgojiteljica doraščajočemu dekletu! Često se ji približa bolj kot lastni materi. Kako pričakuje besede, besede od tebe, ki si tudi žena in ki si nekoč doživljala podobno stisko kot sedaj ona. Odgovora čaka od tebe, ki te je oplodilo življenjsko izkustvo z dognanimi spoznanji. S seboj nosi vprašanja, ki jim ne ve izraza in katera moraš doslutiti in jim odgovarjati z najbolj rahlim in obzirnim izrazom. In tedaj sežeš vase in dvigaš iz sebe svetlobo svoje lastne mladosti, da jim ustvariš vero v lepoto in vrednost življenja. V prečudni toplini se spajaš s to mladostjo in trpiš z njo in trepetiš za vsa ta življenja, ki so tvoji skrbi izročena. Iščeš, kaj bi jim dala, da bi se vsa jasna in krepka in delavna vzpela v življenjsko resničnost in vsa pripravljena in polna volje do ustvarjajočega dela.

Saj se samo doživeti more to srečanje svojega izmirjenega življenja s tem kipečim iskanjem, ki se je zateklo v poznejše tvoje spoznanja, da mu daš brez pridržka vse, kar se je v tvojem bistvu nabralo jasnine, kar se je v tebi zgostilo v trdno življenjsko spoznanje. Nič več ne vprašuješ, kaj je tvoje, kaj moraš ljubosumno shraniti samo zase, z brezumno strastjo se razdajaš samo zato, da njej, ženi, ki gre za teboj in bo nekoč ustvarjala in gradila nova življenja, daš izročilo svojega lastnega hotenja; izročilo, ki pomeni mnogo več kot skupek znanja. To je izročilo tvojega lastnega dolgotrajnega iskanja, ki se je oplodilo iz življenjskega izkustva in gleda nova pota in želi ženi novega bogatega življenja, ki naj razlikuje ožine, v katere se je vklepala sama s svojimi majhnimi, neumnimi željami.

Žena, ki je dozorela, ima neizrečeno mnogo povedati ženi, ki prihaja. S kako neizmerno hvalečnostjo, da ti je dana možnost dela, stopaš k doraščajoči ženi in ji z vso vero in toplino daješ, kar ji dajati moraš, radi sebe, ker si žena, in radi vseh drugih žen in mater, za katerih usodo si v polni meri odgovorna zlasti ti. Ta zavest odgovornosti za usodo bodoče žene je temeljna vzmet vzgojnega dela žene ob doraščajočem dekletu.

Najsi je mož še tako idealen vzgojitelj dekleta v tej dobi, v nekatere njene globine ne more. Lahko spozna dekletovo duševno svojevrstnost in njej primerno uravnava svoje vzgojno udejstvovanje; lahko postane njen življenjski ideal, ob katerem se v erotičnem zanosu razgleduje v nove svetove in išče ob njem svojo življenjsko pot — toda so pa ravnine, na katere z njo ne more, za katere ne nosi v sebi tiste svetlobe, s katero bi jih mogel osvetliti. Tja pa more samo žena, ki je globoko in močno živela, ki se je zavedala svojega življenjskega smisla, žena, ki je trpela z vsemi ponižanimi in razžaljenimi in je zaželela dati življenju žene več bogastva, polnosti in njej ustrežajočih ciljev.

Kaj pa ženske? ...

Marja Boršnikova

Pred nekaj meseci je izšla v založbi Slovenskega akademskega katoliškega starešinstva 384 str. obsegajoča knjiga: Akademski poklici, navodila za izbiro stanu, s sodelovanjem strokovnjakov sestavil dr. Lovro Sušnik.

Knjiga daje splošne smernice za izbiro stanu in izčrpno karakterizira posamezne akademske poklice. Služila bo kot neobhoden kažipot predvsem abiturientu, ki stoji tik pred odločitvijo za svoj bodoči poklic, pa ni še sam na jasnem, kam bi. Odkrila mu bo različne nove poti, katerih dotlej niti poznal ni, in s tem marsikdaj preprečila nesorazmerno porazdelitev inteligentov, ki lahkomišelnost prenapolnjujejo nekatere običajnejše poklice, ne da bi se pri tem ozirali na svoje duševne in fizične sposobnosti. Knjiga, ki se opira na najnovejše podatke, je podprta s širokim znanstvenim gradivom, med katerim navaja tudi literaturo za podrobnejši študij posameznih strok. Ima še to prednost, da se ozira predvsem na naše razmere. Večino poklicev so opisali posamezni strokovnjaki po lastnih izkušnjah, nekatere je spisal dr. Sušnik sam v poposvetovanju s poklicnimi predstavniki. Vse to še poveča temeljitost knjige in na uverava o njeni zanesljivosti.

Nikakor si ne usojam spuščati se v presojo posameznih oddelkov, pač pa bi rada podrobneje spregovorila o poglavju, kjer dr. Sušnik na splošno razpravlja o ženskem študiju: „Kaj pa ženske? ...“

Uvodoma avtor ugotavlja silen porast študentk na zapadnoevropskih univerzah v poslednjih letih. Tudi na jugoslovenskih univerzah je bilo l. 1930./31. 20,48%, l. 1931./32. 21,58% rednih slušateljic, ki so na filozofskih fakultetah že prerasle število slušateljev. (L. 1931./32. je bilo 56,61% filozofk; v Beogradu 67,25%, v Skoplju 53,30%, v Zagrebu 46,22%, v Ljubljani 39,55%). Tudi na srednjih šolah, kjer so bila dekleta pred 20. leti še bele vrane, jih je sedaj na tisoče. Vprašanje je, kam bomo ž njimi. „Načelno tudi ni nobenih ovir, da bi jim ne priznali enakopravnosti v vseh področjih.“ „Vendar je v praksi več ozirov, ki silijo k razmišljanju.“

Na prvem mestu navaja dr. Sušnik ovire, ki otežkočajo ženski študij in poklic.

1. „Prva težava je način študija samega in urejenosti šol. Srednje in visoke šole so prirojene le za moške, dočim bi bilo žensko vzgojo treba „oprostiti od nadvlade moških shem in jo tudi metodično osamosvojit.“ Abstraktno, suhoparno, razumsko, neosebno, splošno učenje, „se ne prilega ženskemu načinu mišljenja, ki je bolj živalen, čustven, osebni, konkreten.“ Vseučiliški študij je težko delo, ki je „ženskemu zdravju škodljivo.“

2. Študentke so na univerzi često osamljene, tarejo jih eksistenčne skrbi in razne „duševne stiske“, zlasti pa jih mučijo dvomi, če so si izbrale pravo pot. „Če se omoži, bo le redko lahko nemoteno izvrševala poseben poklic, če pa ne, bo bržčas pogrešala domačega ognjišča; saj je golo poklicno delo še za moškega težavno.“

3. Ženske se rade pritožujejo, da jih moški v poklicih odrivajo, sekirajo i. t. d. To se godi predvsem zato, ker moškim odjedajo kruh. „Dokler torej ne bodo ženske v službah začele jemati moških brez mest in same vzdrževale družine, toliko časa je odpor proti splošni poklicni osamosvojitvi ženske razumljiv. A takšnih dolžnosti se ženske še niso zavedele in se jih bodo najbrž zelo branile, to skrb vzamejo nase le prisiljene, če so n. pr. izgubile očeta ali moža. Dogaja se tudi, da se ženijo pari, ki doživljajo dvojno plačo, kar bi v normalnih razmerah bržkone samoposebi prenehalo. Zato o praktični enakosti spolov glede pravic in dolžnosti še ni govora.“

„Kaj torej vodi ženske k akademskemu študiju?“

1. „Želja po višji izobrazbi? Gotovo je nekaj takih...“ „To pravico imajo, kajti znanje je jačje od neznanja — in če bodo ženske bolj omikane, bodo skrble tudi za boljšo vzgojo svojih otrok. Vendar pri vsej zavzetosti, vnemi in čebelični pridnosti, ki jo neredko opažamo, mnoge same uvidevajo, da zgolj učenost ni vse — niti najprimernejše zanje.“

2. Da pokažejo svojo moč? Da je „cela dolga vrsta poprišč, kjer ni nobene vodilne osebnosti ženskega spola,“ izhaja pač „iz znane različne smeri v nadarjenosti pri obeh spolih, ki se ne da dosti spremeniti. Srednja mera je tipična za žensko. Tudi pri delu samem se pokaže ženska navadno sicer manj iniciativna, bolj nemirna ali naklonjena k skrajnostim, a kljub temu se s svojo skromnostjo in pridnostjo dobro obnaša v pisarnah.“ i. t. d. Ženska je subjektivna, konkretna, reproduktivna in „njeno zanimanje je bolj sintetično kot analitično.“ Zato pa prekosa moškega v nekaterih čutih, čustvenosti, fantaziji, intuitivnosti i. dr. „Sploh se lahko reče, da je ženska na-

darjenost moški enakovredna, čeprav ni istovrstna. Saj so tudi pri moških izredni talenti redki in je tako pri študiju kot v poklicih več ko dovolj povprečnežev. Na drugi strani srečate tudi dekleta, ki v razredu večino fantov posekajo. Izjeme pač. In kaj pravi o teh pregovorih, veste sami."

3. Skrb za boljšo in varnejšo bodočnost? Razmeroma največ jih vidi v poklicu „predvsem možnost zasluzka, manj zadovoljstvo v delu samem.“ „Rade smatrajo vse to le za postranski poklic in tudi poklicnih dolžnosti često ne pojmujejo tako strogo, zlasti če imajo manj krepko voljo."

4. Tudi misel na samostojnost je lahko zelo varljiva, „zakaj čim se ženska poda v svobodno tekmo z moškimi na polju, kjer je glavno razum, ne pa čustvo, srce, je gotovo na slabšem, kot pa bi bila v sebi svojskem elementu, v družini..." „Zato pa tudi instinktivno in upravičeno smatra večina žensk poklic le za prehodni stadij med čakanjem na zakon."

Krog delavnosti je pri ženski ožji kot pri moškem, ker se nanaša bolj na človeške kot pa na stvarne probleme, radi česar se ženska najbolje počuti v občestvenih poklicih. Vendar je značilna oznaka njene duševnosti idejna odvisnost in nesamostojnost.

5. Onim, ki študirajo iz mode, je študij še celo odsvetovati.

„Kaj tedaj?"

Ker je „njih darovitost le redko izredna," ker „jim manjka objektivne kritične presoje," a „so pridne, solidne moči pri praktičnem delovanju," potrebujejo posebnih ženskih višjih šol kot strokovnih šol za razne ženske poklice. „V njih naj bi se bolj znanstveni predmeti umaknili tehničnopraktični izobrazbi." Kadar bo urejen pouk gospodinjstva, bo tudi to kot poseben poklic pridobilo na veljavi.

„Če se hočejo torej ženske res uveljaviti, naj ne streme le za tem, da bi bile povsod moškimi enake, marveč naj poudarjajo predvsem svojo različnost."

Tako dr. Sušnik.

* * *

Oglejmo si najprej **ovire**, ki po mnenju dr. Sušnika otežkočajo ženski študij in poklic:

1. Gimnazijski študij kaže pri ženskah kot pri moških približno isti uspeh. V mešanih razredih, posebno v manjših krajih, ponavadi ženske celo prekašajo moške, kar je pa v zvezi povečini s tem, da tam običajno še vedno študirajo samo izbrane in nadarjene. Večinoma je srednješolka vestnejša, natančnejša, marljivejša in rednejša ter je predvsem doma v predmetih, katerih učenje temelji bolj na spominu (jezik i. t. d.). Srednješolec pa je običajno nemarnější, toda miselno samostojnejši, ima več izvenšolskih interesov in je doma bolj v predmetih, ki temelje na abstraktnem mišljenju: logiki in kombinaciji (matematika i. t. d.). Skupno vzgajanje oba v marsičem izpopolnjuje, ima pa to oviro, da še ni moglo premostiti različnega razvojnega štadija: dočim se namreč ženska fizično hitreje razvija od moškega, se v samostojnem mišljenju počasneje.

Da je današnji srednješolski poduk suhoparen in premalo živahen, občutijo v isti meri fantje kot dekleta. Ostalo pa bo tako vse dotlej, dokler ne bo znizano število dijakov po razredih vsaj na 20, da bo profesor mogel najti več kontakta s posameznikom in ga z večjo silo pritegniti k aktivnemu sodelovanju. In pa, dokler ne bo v šoli manj mehanike in več življenja: več čustva in več etične vzgoje.

Ženske subjektivnosti pač ne kaže še posebej vzgajati, marveč samo zatirati. Konkreten poduk je stvar strokovnih šol.

Zakaj bi bil vsučiliški študij „ženskemu zdravju škodljiv" in kje je zapisano, da se tu „drugi že po narodi lažje uveljavijo"? Oboje bo treba argumentirati, ne pa predpostavljati.

2. Na univerzi je prav tako kot ženske najti tudi moške, ki so osamljeni, in druge spet, ki niso. Prav tako na univerzi, kot povsod drugod po svetu. In prav tako je najti tudi moške, ki jih tarejo eksistenčne skrbi in razne „duševne stiske".

Dvomi, če si je izbrala pravo pot, mučijo samo še kako današnje žensko, večinoma tako, ki dvomi nad svojimi sposobnostmi. Ker danes ji je treba

še trojne moči: dvojne, če je uslužbena in poročena ali pa sama, (tudi za to je treba močil!) in trojne, če naleti že na univerzi na ovire, ki izvirajo iz predsodka, da ženska ni sposobna za delo, ki je enakovredno moškemu, in pa iz prepričanja, da ženska odjeda moškemu kruh.

3. S svojega stališča ima dr. Sušnik prav, ko trdi, da „o praktični enakosti spolov glede pravic in dolžnosti še ni govora.“ Vse dotlej bo imel prav, dokler se bodo našli možje, ki bodo sami vzdrževali svoje žene in otroke, ker vse dotlej bodo ti možje in bodo te žene, ki često vrše dosti težji posel, kot je poklicno delo, prikrajšani. Kakor hitro pa bo prišlo do tega, da bo tudi vsaka žena v poklicu in hosta zakonca prisiljena sorazmerno s prejemki obojestransko vzdrževati otroke, odpade tudi ta prehodna nepravilnost.

Kaj vodi ženske k akademskemu študiju?

1. Tistim „nekaterim“, ki jih vodi k temu želja po višji izobrazbi, dr. Sušnik vendarle pripusti to pravico, — toda čemu? Da bo njihova omikanost s redstvom za boljšo vzgojo otrok!

To je stališče, na podlagi katerega so se začetkom 90. let prejšnjega stoletja pri nas pričeli liberalni študentje boriti za višjo izobrazbo in narodno vzgojo žena. Čeprav drugod že premagano, je pri nas tedaj šele postajalo aktualno in je moralo prestopiti veliko hudih borb, predno se je moglo uveljaviti.*

Preko 40 let je že tega, Slovenci pa smo tam, kjer smo bili. Še vedno bi smele biti ženski kulturne vrednote dostopne zgolj radi otrok, ne pa radi nje same.

2. V zvezi s tistimi ženskami, ki hočejo pokazati svojo moč na istih področjih kot moški, dokazuje dr. Sušnik drugačno smer ženske nadarjenosti, ki je le izjemoma podlaga za nadpovprečnost v šoli in v poklicu, praviloma pa ustvarja le povprečen material, ki se „s svojo skromnostjo in pridnostjo dobro obnaša“ v nižjih, mehaničnih poklicih.

V času, ko so žensko podredili možu (čim primitivnejši je zakon, tem večja je ta podrejenost), je bila merodajna le fizična sila, zato ni čuda, da se je morala fizično slabotnejša ženska ukloniti in pričeti življenje, kot se je zdelo možu najprikladnejše. V teku stoletij odvisnega omejenega delokroga je razvijala svoje dispozicije vedno v isto smer in zanemarjala vse, kar ji ni neobhodno služilo pri njenem cilju: ugajati moškemu, živeti za dom in rodbino. Njena duševnost se je temu življenju popolnoma prilagodila, ogromen skok, ki ga je napravila v poslednjem petdesetletju v svet, ni ostal brez posledic: vsega tega, kar je moški gojil stoletja in stoletja, si ona ne more priboriti v eni generaciji. Zlasti pri duševno ali fizično šibkejših se opažajo iste posledice kot pri kulturno zaostalih narodih in slojih, ki si hočejo skokoma osvojiti vse, kar je stoletja polagoma raslo: na zunaj sprejmejo, v bistvu ostanejo vezani na tradicijo, prepad je prevelik, da bi ga mogli naekrat premostiti brez žrtvev, ki zahtevajo večasih srečo in življenje celih generacij.

Vsak pedagog bo rad ali nerad priznal tudi o večini današnjih žensk, kar ugotavlja nešteta množica razprav in kar ugotavlja tudi dr. Sušnik: da je ženska običajno bolj konkretna in manj produktivna in kritična, z eno besedo, bolj pasivna od moškega. In da odloča pri njej ponavadi čuvstvo in ne razum, da je njeno zanimanje bolj splošno kot specialno in da se nanaša bolj na „človeške kot pa na stvarne probleme.“ Toda, kdor bo primerjal izobražene, socialno neodvisne ženske z drugimi, bo moral priznati, da so te običajno tudi idejno samostojnejše in objektivnejše, in kdor bo proučeval okolje, iz katerega so vzrasle, bo spet moral dati v tem oziru prednost onim,

* Prim. mesečnik slovenskega dijaštva „Vesna“ in njegovo borbo z Mahničem.

ki jih je tradicija manj ovirala pri razvoju. Nešteto moških je v vsem tem ženskam popolnoma podobnih, veliko je ženskih „izjem“ in čas bo pokazal, ali je razlika med duševnostjo obeh res tipična, ali pa je ženska duševnost samo mlajši štadij razvoja v zvezi s tisočletno odvisnostjo. Nemir, naklonjenost k skrajnostim, subjektivnost, sintetično zanimanje, čezmerna čuvstvenost, fantazija, intuitivnost i. t. d., — ali ni najti vseh teh potez vprav pri mladih, razvojnih dobah in narodih, in ali ne nastajajo tudi v umetnosti subjektivne, čuvstvene romantične dobe ponavadi prav radi pomanjkanja svobode (pod religioznim ali političnim pritiskom)?!

3. Razumljivo je, da veliko žensk študira samo zato, da pride do kruha. Prav tako kot moških! Razlika je samo v tem, da v moškem že od rojstva vzgajajo zavest samostojnosti in poklicne obveznosti ter mu dajo s tem tudi dovolj časa in priprav, predno se odloči za poklic, dočim puščajo deklice često rasti v najožjih razmerah doma, in se spomnijo, oz. se ona sama spomni, ko pride k pameti, na nujnost zaslужka šele v skrajni sili. Da je ta prva, večasih edina možnost zaslужka prečesto ne more odvoljviti, je jasno.

Da bi pa ženska na splošno poklicnih dolžnosti ne pojmovala tako strogo kot moški, je prenagljena trditev, ki bi jo moral dr. Sušnik utemeljiti.

4. Dejstvo je, da vse dotlej, dokler ženska ne bo materijalno neodvisna, o njeni svobodi ni govora. Svoboda ni v tem, da žena po mili volji razpolaga s težko ali lahko prisluženim moževim denarjem ter sama pri tem živi lahko po svojih muhah (= ideal marsikake plehke meščanke, za katero nobena „kupčija“ ni premalo častna); pravo svobodo si človek prisluži samo s plodnim delom, ki ustreza njegovi naravi in njegovim sposobnostim in za katero dobi primerno plačilo.

Večina žensk čuti še dandanes največ sposobnosti za gospodinjstvo. Toda dokler tudi to važno opravilo ne bo njihovo poklicno delo, bo redkokje najti moža, ki ženi v tej ali drugi obliki ne bo dal čutiti in vedeti, da je odvisna od njega.

5. Nekatere ženske študirajo iz mode, nekateri moški pa iz nujnih ozirov na zahteve družabnega reda: če je oče duševni delavec, bi bila sramota, da bi postal sin rokodelc, čeprav se le z največjo mujo in milostjo in z vsemi mogočimi oporami, privleče do „položaja“. Kaj je škodljiveje za družbo? Če študira talentirana ženska iz mode, jo bo študij polagoma zresnil in utegnje sčasoma poglobiti in preusmeriti svoj pogled na življenje. Moda, ki žensko žene v študij, sama sebi jamo koplje: čim bolj se ženska pogloblja v študij, tem manj se da tiranizirati od nje.

* * *

Kaj tedaj?

„Resnično srečna more biti ženska le v krogu, kjer lahko popolnoma razvije svoje vrednote, ne pa v protinaravnem kosaњу z moškimi v poslih, ki niso v skladu z njenim osobitim ciljem in težanjem.“

Gorenje besede bi morale biti geslo življenju vsake ženske. Toda dr. Sušnik jih je zapisal v zvezi z ženskim poslanstvom v družini, prepričan, da je le družina tisti krog, kjer ženska „lahko popolnoma razvije svoje vrednote,“ vkljub temu, da na drugem mestu trdi, da „zakon in telesno materinstvo... ne moreta več danes docela izpolniti ženskega življenja in hotenja...“ Če torej poslednje dejstvo priznava že danes, ko vkljub ogromnemu navalu v šole in poklice večina žensk, predvsem starejših, še vedno živi le za dom in materinstvo, — kako bo treba izpremeniti mnenje šele jutri, pojutrišnjem, ko bo pod pritiskom razmer vsaka ženska v borbi za obstanek prisiljena,

poiskati si zaslužka, in ji bo poklicno delo z novimi interesi kazalo tudi nove, dotlej neznanе cilje.

Dr. Sušnik sam priznava nujnost ženskega poklicnega dela. Kot izginja ročno delo, ki ga vedno v večji meri nadomešča stroj, tako izginja tudi idila patrijarhalnega življenja. Mnogo hudega prinaša stroj, mnogo dobrega izginja z zakonsko idilo.

Zakon med možem in ženo je naravna stvar, vsak drug način življenja prerazen tip človeka preveč izčrpa ali ovira pri normalnem delu. So ljudje, ki ostanejo sami, da dosežejo intenzivnejše življenje in da se lahko docela posvetijo svojim ciljem, — o teh tu ne bomo govorili, to niso povprečni ljudje. Toda ali je normalni ženski sploh mogoče urediti zakonsko življenje in poklicno delo tako, da pri tem ne trpi ne prvo ne drugo?

Pri dosedanji obliki zakona ne. Gospodinjstvo in vzgoja otrok nalagata na ženo prevelike zahteve, da bi ne bilo čutiti posledic, če opravlja poleg tega še delo, katero drugače opravlja moški, ki izven njega nima nikakih nujnih dolžnosti. Posledice se redko čutijo v poklicnem delu (če služi iz veselja do dela ali pa radi zaslužka, bo pač skrbno pazila, da ne izgubi mesta, na katero čaka že nešteto drugih), češče se čutijo pri vzgoji otrok (delavski otroci!), najčešče na ženi sami.

Kakšna bo nova oblika zakona? To je v zvezi s preuredbo dečjih domov, otroških zavetišč, igrišč in vzgojevalnic, menz, civilizacije in športa. Iz želj in potreb se bodo rodile nove kolektivne vzgojevalnice (današnje niti najmanj ne ustrezajo, vsaj pri nas ne), kuhinje, čistilnice i. t. d., ki se bodo ozirale na individualna nagnjenja posameznika, dokler ne bo gospodinjstvo in vzgoja le še poklic, ženi pa rodbina samo in vse to, kar je možu.

Ženska, ki bo vedno čutila veselje in sposobnost za socialni ali gospodinjški poklic, se mu bo posvetila in olajšala pot drugim, ki jim je do česa drugega. Vsaki mesto, ki ji gre po sposobnostih. Svobodne in odprte naj bodo vse poti.

Poklic in materinstvo.

Angela Vodetova

Dejstvo, da si je žena utrla pot skoro v vse poklice, je občutil ženski svet sprva kot zmago slavje, kot enakopravnost, kot pot do osebne svobode, ki naj vodi do vsestranskega razmaha ženine osebnosti. Toda udejstvovanje v praktičnem življenju nam pokazuje dan za dnem, da smo še daleč od enakopravnosti, še daleč od možnosti, da bi razvile svojo osebnost, da še davno ni rešeno poklicno vprašanje za ženo, a zlasti ne za ženo-mater. Poseben problem „poklic in materinstvo“ nam odkriva v mnogih slučajih toliko tragike, da je treba o njem resno razmišljati.

Siliti ženo nazaj k domačemu ognjišču, je demagoško in nesmiselno, kajti velika večina žen je primorana, da si služi izven doma svoj kruh. A ne samo vsled materialne potrebe, temveč tudi vsled težnje po samostojnosti se žena ne more odreči pravici do službe. Toda kot mati in poklicna delavka pogosto čuti, da ji dvojna in trojna dolžnost prehitro črpa telesne in duševne moči. To povzroča pri njej tragično razdvojenost, ki ima svoj izvor v protislovju, katero je nujno nastalo in se danes stopnjuje med resničnim življenjem in ideologijo danes veljavnega družabnega reda, temelječega na tradiciji, namesto na življenjskih potrebah. Po tej tradiciji je edina ženina naloga, da postane žena in mati in gospodinja. Če pa to mater prisili potreba, da gre v službo, tedaj je materinstvo s stališča njenega delodajalca njena privatna

stvar. V kolikor je delavsko in žensko gibanje izsililo od delodajalcev zaščitne mere, so materi večkrat bolj v škodo kakor v korist, kajti mati, katera bi pogosto zahtevala porodniški dopust, bi izgubila službo. To je današnja zaščitna materinstva! Če se pa mati, ki se boji izgubiti službeno mesto, obrani nove nosečnosti, tedaj pride v navzkrižje z zakonom, ki zahteva od poročene žene, da rodi otroke, tudi če nima sredstev za preživljanje. Ob taki uredbi mora priti poklicna delavka-mati v dilemo: ali naj riskira službo in rodi otroke, vnaprej obsojene na stradanje in revščino — ali naj gre po poti odgovornosti napram svojim najbližjim? Domače ognjišče, poslanstvo žene, svetost materinstva — vse te lepe besede so puhle fraze, če ni pogojev, da postanejo resnica. In teh pogojev danes skoro ni. —

Za boljše razumevanje problema: poklic in materinstvo, ki je za današnjo in bodočo ženo bistvene važnosti — kajti ne enemu, ne drugemu se ne more odreči — je potrebno, da razmislimo o tem vprašanju s socijološkega vidika. Po svoji naravi je spolno bitje vsak človek: moški in ženska. Toda izvrševanje spolnih funkcij pri nikomur ne spolni vsega življenja. V otroški in starostni dobi ne pride v poštev, a tudi v moških letih polagoma pojema in v ospredje stopajo druge življenjske naloge. Vse življenje pa je človek družabno bitje, to se pravi, da se udeležuje dogodkov in dejanj v medsebojnih odnosih ljudi in ljudskih zajednic. Toda žena kot spolno bitje nima izbire udeleževati se kot samostojna osebnost pri oblikovanju in reševanju problemov človeške in družabne skupnosti. Žena je enostavno postavljena v družbo, ki je razcepjena po spolih in po razredih, ne da bi mogla kakorkoli sodelovati. Po ideologiji vladajoče družbe je — kakor že omenjeno — naloga žene materinstvo in gospodinjstvo. S tem pa se funkcija žene kot družabnega bitja v svojem temelju odloči od močeve: na eni strani narava, prvotnost, nespremenljivost, socijalna pasivnost; na drugi strani kultura, dinamičnost, socijalna aktivnost. To je bistvena razlika med ženinami in moževimi nalogami v sodobni družbi. Te naloge, veljavne in uporabne v preteklosti, je gospodarski razvoj predrugačil in strnil. Toda današnji družabni red, temelječ na miselnosti iz preteklosti, noče o teh izpremembah ničesar vedeti, zato je nastala v ženskem vprašanju, zlasti pa v vprašanju: poklic in materinstvo razdvojenost, ki pomenja neizbežno tragiko zlasti za ženo, katera se krčevito oklepa tradicij, a je na drugi strani primorana služiti kruh zase in za družino.

Oglejmo si predvsem položaj poročene matere. Čim nižja je njena, oziroma njenega moža družabna stopnja, tembolj je ta položaj brezupen. Tudi če nima izrecnega poklica, kot n. pr. mati-kmečka bajtarica, se ne more posvetiti svojim otrokom, preveč jih je in beda je prevelika. Treba je iti na dnino k bogatemu sosedu, ali šivati ali kaj drugega; poleg tega pa kuhati, krpati. Kje je čas za vzgojo in za nego otrok? Zraven pa pogosti porodi, ki povzročajo materi morečo skrb: kaj bo iz mojih otrok? Približno tako je tudi življenje matere-delavke. Delati mora izven doma, če hoče živeti, otroci pa so prepuščeni samim sebi, sosedom, ulici. Zavetišča, ki se ustanavljajo za te otroke, pričajo o potrebi naprav in reform, ki se bodo morale izvršiti, da se bo materam omogočilo izvrševanje poklica.

Mnogo laže kot delavski materi je izvrševanje poklicnih in materinskih dolžnosti uradnici, učiteljci, sploh pripadnici takozvanih intelektualnih poklicev. Zato je naravnost nerazumljiv krik in vik o propadanju družine radi ženine poklicne zaposlenosti, ko se vendar mi nihče spotaknil nad zapuščenostjo delavskih otrok, katerih matere so bile že desetletja prej primorane iskati zaslužka izven doma. Mati iz srednjega sloja si lahko najame služkinjo, dočim si je delavka ne more. Seveda služkinja ne more polnovredno nadomestiti matere in tudi za te otroke bi bilo čisto bolje, če bi bili v pri-

mernem dnevnem zavetišču pod pedagoško izvežbanim vodstvom. Mati bi se lahko mnogo bolj brez skrbi posvetila svojemu poklicnemu delu. Toda sedanja zavetišča še davno niso tako urejena, da bi ustrezala potrebam časa, in se povečini smatrajo le kot zasilne naprave.

Da danes veljavne norme niso v nikakem skladu z zahtevami resničnega življenja, priča zlasti pravni položaj matere-poklicne delavke. Logično bi bilo, da bi mati, ki gmotno prispeva prav toliko za vzdrževanje družine kot mož, imela vsaj iste pravice do otrok, kot jih ima oče, neglede na to, da mati fizično doprinese zanje mnogotere žrtve, dočim oče nikakih. Toda v večini držav ima odločilno besedo v vseh važnih vprašanih glede otrok oče. Tudi tedaj, če je zakon ločen po mozevi krivdi in če so otroci prisojeni materi, ki navadno, če ima zaslužek, tudi gmotno veliko več žrtvuje zanje, ima glavno besedo oče. Vobče je ločena žena klasičen primer ženske brezpravnosti — kljub temu, da živimo v dobi ženske emancipacije.

Še mnogo na slabšem kot zakonska mati — poklicna delavka pa je nezakonska mati. Vse ganljive pravljice o materinstvu morajo zbledeti spričo tragike, ki je delež onega materinstva, katero pride v konflikt z običaji vladajoče družbe. Tedaj je materinstvo, ki velja kot najvišji ideal za ženo, kot smoter njenega življenja, eden izmed onih grehov, ki jih družba ženi najteže odpusti. Kolikokrat je še danes nezakonska mati deležna najslabšega ravnanja, pomanjkanja, izgube zaslužka. In kar je najbolj žalostno in najbolj nerazumljivo: obsojajo jo celo ženske, ki bi jo morale najbolj razumeti. Saj veže vse ista nerazdružljiva usoda spola, ki pomenja za ženo njeno srečo ali njeno gorje. Tem slabše za ono, ki ji prinaša gorje. Obe materi, zakonska in nezakonska, sta stremeli za srečo, ko sta sledili svoji naravi, materinstvu. A nihče nima pravice obsojati eno, dočim povzdiguje drugo za isto dejanje. Pač pa bi morali smatrati materinstvo za pregrešek tedaj, kadar ni pogojev, da se bo plod materinstva, otrok, mogel telesno in duševno dobro razvijati. In še ta greh bi morala najčešče prevzeti nase v prvi vrsti družba, potem šele mati in oče. Žene, ki izvršuje svoj poklic, ki ima sredstva za preživljanje otroka, bi ne smel nihče obsojati radi materinstva. Borba žen bi morala biti posvečena v prvi vrsti popolnemu izenačenju pravic zakonske in nezakonske matere in njunih otrok. —

Da bo imelo za ženo-mater poklicno udejstvovanje resnično vrednost, je treba, da se obe funkciji spravita v tako skladnost, da ne bo izvrševanje ene izključevalo ali pa vsaj tako močno obremenjevalo druge, kot je to danes. Šele ko bo žena-mati tako razbremenjena, da bo občutila v izvrševanju obeh dolžnosti ono zadoščenje, ki človeka navdaja z zadovoljstvom nad uspelim delom, šele tedaj bo združitvev poklica in materinstva dosegla svoj namen. To pa je nemogoče brez temeljitih socialno-političnih reform, brez reforme družinskega življenja, gospodinjstva, vzgoje. Potrebe današnjega življenja kažejo, da se je gospodinjstvo v današnji obliki preživelo. Značaj javnega in poklicnega življenja že sedaj spreminja značaj družine. Najbolj pa bodo razbremenile mater — poklicno delavko zaščitne reforme: skrajšanje delovnega časa za mater, zadostno plačani porodniški dopusti, ustvaritev predpogojev pri obratih, da bo mati lahko sama dojila otroka, večše nadzorstvo nad otrokom med tem časom, ko je mati pri delu, ter vobče taka materialna preskrba, da bo vsak otrok dobrodošel. Predpogoj je seveda enakopravnost vseh mater in vseh otrok. V Rusiji imajo v materinskih posvetovalnicah po stenah napise: „V ustvaritvi ugodnih pogojev za mater je poroštvo za razvoj države“ ter „Nič na svetu ne more nadomestiti mleka in srca materinega“.

V katerih poklicih se udejstvuje največ žena.

Tončka Bajdetova

Žena zavzema danes kot delovna moč v vseh panogah dela večinoma podrejeno mesto in tudi plačana je za enako delo ob enaki strokovni izobrazbi vsaj za 10—13 odstotkov slabše kot moški. Ta dva momenta se najbolj očito odražata v onih službenih področjih, kjer je žena najbolj številno zastopana. To je predvsem v tovarnah, ki so prve sprejele žensko v vrsto delovnih moči. Danes izkazujejo tudi pri nas vsi tovarniški obrati visok odstotek žen, katere zaposlujejo predvsem zato, ker jih lahko slabše plačajo. Tovarniške delavke, ki so bile pred vojno plačane razmeroma dobro, žive danes povečini zelo bedno, zlasti poročene. Še na slabšem pa so upokojenke, ki prejemaajo za 40 letno delo mesečno približno 300 Din pokojnine.

Dočim prihajajo v tovarne povečini dekleta iz predmestij in iz mestne okolice, gre največji odstotek mestnih deklet k trgovini kot trgovska pomočnica ter v pisarne kot pisarniška moč, privatna uradnica ali kontoristinja. O materijalnem in socialnem položaju teh deklet ni mogoče govoriti na splošno, ker je ta položaj glede na posamezne primere jako različen. Boljši ali slabši položaj privatne nameščenke ni toliko odvisen od njene predizobrazbe, temveč predvsem od prosperiranja podjetja. Tako imajo nekatere trgovske pomočnice razmeroma ugodno in lepo stališče, dočim je večina precej na slabem. Mnogo je odvisno tudi od delodajalca kot človeka, od njegovega značaja, njegovega osebnega naziranja o razmerju med delodajalcem in delojemalcem. Ženska spriči svoje čustvene narave laže pogreši nekaj dinarjev pri plači (seveda, če le ni premajhna) kot pa človeško ravnanje.

Še večja kot pri trgovskih pomočnicah je razlika v gnotnem in socialnem položaju med posameznimi pisarniškimimi nameščenkami. Nekaj jih je med njimi, ki imajo celo po 3000 Din plače, dočim imajo nekatere po 300 Din mesečno, vmes pa so vse druge možnosti glede odmere zaslužka. Precejšnje važnosti glede socialnega položaja privatne uradnice je tudi ugled podjetja. Tako si domišlja bančna uradnica, da je nekaj več kot kontoristinja malega trgovskega podjetja; četudi ima ta večjo plačo kot prva. Seveda je ta boljši socialni položaj šamo nekaj namišljenega in danes jih prihaja vsaj nekaj do spoznanja, da so tudi one pripadnice brezpravne mase delovnih ljudi.

Delo privatne uradnice je navadno enolično in njeno stališče večinoma brezupno glede na bodočnost, ker večini je pot do napredovanja na boljše mesto zaprta. Zato je povsem razumljivo, da se večina teh deklet skuša rešiti v zakon pred praznoto takega življenja. Vsled tega smatrajo svojo službo kot nekaj prelohdnega, začasnega, dasi so pogosto primorane še naprej služiti. To je tudi eden pglavitnih vzrokov, da ta dekleta nimajo mnogo smisla za stanovsko skupnost, za organizacijo. Večina od njih ne pride nikoli prav živo do zavesti, da veže vse stanovske tovarišice skupna usoda, ki bo tem boljša, čim večja bo stanovska solidarnost vseh.

Tudi v državnih službah je danes uslužbenih mnogo žensk, a tudi tu zavzemajo večinoma podrejena mesta tipkaric, le v zelo redkih primerih se povzpno do referentninje ali sploh do nadrejenega mesta. Vendar so vsaj v onem področju, kjer vrše svoje delo, glede plač večinoma enakopravne z moškimi. V državni službi je tudi predizobrazba bolj merodajna za napredovanje kot v privatni. Velik vzrok, da ženske silijo v državne službe, je večja stalnost, dasi je danes tudi državni uradnik vedno z eno nogo na cesti. Tipična za poklic nameščenke je vloga njene zunanje pojave. Lepota je dar narave, a v mnogih službah za žensko predpogoj za uspeh. V svoji knjigi „Nameščenka“ pravi Kracaner: „Uporaba kozmetičnih sredstev ni vedno luksuz, temveč često skrb za existenco.“ Zdravnica dr. Kienle pripoveduje iz svoje prakse o dekletu, kateri so se na obrazu poznali sledovi škrofuloze. S strahom izprašuje zdravnico: „Ali se mi bo poznalo? Saj mi je vse eno, le službe ne bom dobila, če bom nakažena, zato je bolje, da umrem.“ To je žalosten dokument ženine odvisnosti: celo v službi je ne ocenjujejo po zmožnosti, temveč po zunanji mikavnosti.

V današnjih razmerah ženski morda najbolj ustreza poklic učiteljice, zato je tudi dotok deklet v učiteljski stan precej močan. V Sloveniji tvorijo ženske dve tretjini vsega učiteljstva. Sedaj se bo ta dotok znatno omejil, ker absolventinje meščanskih šol nimajo več dostopa na učiteljsiše. Učiteljica je po novem šolskem zakonu skoro enakopravna z učiteljem. To pa predvsem v gmojnem pogledu, v drugih ozirih obstoja enakopravnost večkrat samo na papirju. Tudi tu so vodilna mesta pridržana moškim, a tudi drugače se dejanja učiteljice merijo dostikrat z drugo mero kot dejanja njenega stanovskega tovariša. Spominjam se samo na primer, ko je učiteljica izgubila službo, ker je imela nezakonskega otroka. Kdaj je moški izgubil službo vsled nezakonskega očetovstva?

Ko govorimo o ženinem praktičnem udejstvovanju v poklicnem življenju, bi gotovo ne smeli prezreti gospodinje in njene pomočnice. Gospodinjstvo je nedvomno najbolj izrazit ženski poklic in po mnenju tistih, ki bi radi zadržali razvoj na mrtvi točki, tudi edini, kateremu bi se ženske smele posvetiti. Kljub temu pa je bila žena, dokler je bila samo mati in gospodinja, popolnoma brezpravna. Delokrog gospodinje se tembolj krči, čimbolj spopolnjuje tehnika tudi one naprave, ki se potrebujejo v gospodinjstvu. Mnogim ženam je danes gospodinjstvo le stranski posel, ker so se posvetile drugemu poklicu. Te gospodinje nadomeščajo v vseh njihovih opravljenih gospodinjske pomočnice. Zato se od teh zahteva danes mnogo več samostojnosti in strokovne izobrazbe kot v prejšnjih časih. Žal je za to izobrazbo le zelo slabo preskrbljeno in v tem pogledu se zlasti pri nas veliko premalo stori. Zato je tudi položaj služkinje bodisi v materijalnem, kakor tudi v pravnem in socialnem pogledu eden najslabših. Služkinja je prava brezdomka, dasi prebiva v družini in je v nepretrganem stiku z njo.

Po vojni so se začeli tudi pri nas uveljavljati izrazito ženski poklici socialnega značaja. Dočim je bilo do nedavna skoro povsod bolniško strežništvo v rokah redov, so se začeli sedaj posvečati temu poklicu tudi lajki, zlasti ženske, ki so po svoji naravi kakor rojene za ta poklic. Zlasti hvaležen delokrog nudi ženski poklic oskrbnih sester, ki se tudi pri nas uspešno uveljavljajo v dečjih domovih, na poliklinikah, zlasti pa so potrebne na deželi. Tu ima oskrbna sestra poleg učiteljice najbolj bogato polje dela. Zlasti v industrijskih krajih bi skupno delo med ženami obrodilo res stoteren sad. Dočim je delo učiteljice usmerjeno v idejnem, po potrebi tudi v gospodarskem pravcu, ima oskrbna sestra nalogo, da dvigne ljudsko kulturo v pogledu higijene. Oboje gre roko v roki. Poklic oskrbne sestre je gotovo eden najlepših za žensko, kajti njene najbolj pozitivne lastnosti se tu lahko tako uveljavijo kot nikjer. Seveda pa zahteva ta poklic tudi toliko samopozabe, ljubezni do bližnjega, toplega razumevanja kot noben drugi. Če je ženska tu na svojem mestu, ji prinaša tudi mnogo zadoščenja in njeno delo.

Zelo potrebno bi bilo, da bi tudi odgovornejša mesta v uradih za socialno skrbstvo prišla v roke žen, kajti moški ima malokdaj toliko sposobnosti, živeti se v drugega človeka, kot zahteva prav ta poklic. Tako pa se vrši to delo, ki je danes tako važno, navadno prav šablonsko in pogosto se zgodi, da pomoči ravno najpotrebnejši niso deležni. Po drugih državah so socialno-skrbstveni uradi večinoma zasedeni po ženah, ki delujejo v splošno zadovoljstvo za korist skupnosti.

Žena v poklicu in zdravstveni vidiki.

Dr. E. Jenko-Groyerjeva

Ni ga človeškega zakona, ki bi kjerkoli na svetu izrinil zakone narave. Vsakemu spolu svoje, toda vsakemu delo, ker šele delo izpopolni človeka do viška človeškosti. Žene so od pračasov stalno in trdo delale. Raznovrstno žensko delo v gospodinjstvu kakor posredno ali neposredno v gospodarstvu je bilo za družino neizmerne koristi, kar nam je nazorno pokazala svetovna vojna. Bistveni hasek ženskega dela za narod je pa v materinstvu in vzgoji otrok.

Ko je gospodarska beda zasegla ogromne množine ljudstva, je postal zaslužek izven doma cilj dela. Z vsakim dnevom je naraščalo število ženskega poklicnega dela. V racionalizaciji proizvodstva z ene strani, v ogromni večini ženskega spola z druge je bil vzrok, da se je žensko tovarniško delo silno pomnožilo. Spričo vsestranskega razvoja ženske osebnosti so se zahteve žene temu primerno oblikovale v zakonite postavke, katere so v mnogih srednjeevropskih državah že juridično utemeljene. Navajati nepregledne statistične dokaze te ali one države, bi bilo predolgo; dejstvo je, da je število poklicno zaposlenih žen v srednjeevropskih, zlasti severnih državah naraslo do štiri petine vsega ženskega prebivalstva. Ta ogromni porast ženskega poklicnega dela je dokaz, da so se vsa ideološka razmotrivanja in želje razbile ob silovitosti nepobitnih dejstev. Žensko poklicno delo je postalo tedaj narodna in zasebna gospodarska kakor tudi sociološka potreba. Porast ženskega poklicnega dela še napreduje navzlic mnogim zaprekam, ki se mu avtomatski upirajo, kakor nosečnost, naloge žene v negi in vzgoji otrok, gospodinjinske dolžnosti. Zanimiva je primerjava števila poklicnih žen, ki nam kaže, da se od l. 1925. število poročenih poklicnih žen ni znatno zvišalo.

Spoznanje, da mora človeštvo videti v ženah srednjih let tudi bodoče matere, dejstvo, da tudi neporočene postanejo matere, in končno zavest, da mora žena-človek tudi brez zakona in materinstva uživati neko zaščito, nam narekuje sodobno socialno postopanje. Da je število za zakon doraslih žen preobilo, ne spremeni ničesar na stvari, ker se ne more in ne sme med njimi izbirati. Povprečno trpe neporočene žene duševno in telesno več kot neporočeni moški, ker na njih organizem zelo vpliva tradicija domače rodbinske življenjske uredbe. Razvidno je, da so z ženskimi poklicnim delom postale nujne socialne institucije, na katere prej v tem obsegu niso mislili.

Stanovanjska beda v stanovanjskih domovih ali azilih, premajhne stanovanjske sobe s pomanjkanjem svetlobe in zraka ter stanovanja, ki so večkrat vlažna ali tehnično nesodobna ter ovirajo pravilno gospodinjinsko delo, so se z naraščanjem ženskega dela avtomatsko pomnožila tam, kjer uprave in podjetniki niso pravočasno poskrbeli za pravilno ureditev stanovanjskega vprašanja. V srednjeevropskih državah je ravno obrtna higijena posebno napredovala, zato se ni čuditi, da žene, zaposlene v poklicih, bridko občutijo pomanjkljivost stanovanjske higijene bodisi v prostorih, kjer se vrši njih poklicno delo, ali v prostorih, kjer stanujejo, ker je tu in tam ogroženo zdravje poklicne žene. Sicer so ponekod uvedli posebno obrtno higijensko zavarovanje, ki nekoliko blaži to vprašanje, a ga nikakor ne reši. Tesno zvezana s stanovanjsko bedo je beda mladine, ki je hkrati duševna muka za žene-matere. Noseča žena, dojenček, malček, šolski otrok in mladina obeh spolov v dobi dozorevanja spadajo danes v javno skrbstvo in varstvo, kakor je bilo želeti.

Vedno večje število poklicno se udeležujočih žen v srednjeevropskih državah je izzvalo pomisleke, da utegne narodno zdravje utrpeti nepopravljivo škodo. Povprečno je od vsega ženskega prebivalstva v Evropi zaposleno 30 odstotkov žensk. Tako velik odstotek poklicnih žen je povzročil tudi večji odstotek bolezni proti prejšnjim odstotkom bolezni, katerim so se poklicne žene izpostavile v prvotni socialnih okoliščinah. Iz kazalo se je za obstoj narodnega zdravja neobhodno potrebno, da se preprečijo motnje zdravja ali bolezni, ki bi nastale pri ženah v izvrševanju poklica. Z natančnim proučevanjem vsakršnega dela, z uvedbo organizacijskih in tehnično-obratnih olajšav, se je omogočilo razdeliti potek dela tako, da se fizično izrabljanje poklicne žene dovede do minimalnega. Predlagali so sledeče: 1. Primerna izbira delavk pri najemanju za katerokoli delo. Ako je mogoče, naj bi se pred začetkom zaposlitve podvrgle preizkušnji, če zadoščajo njih telesne in duševne moči za dotično delo. 2. Po sprejemu v poklic bi bilo umestno pričeti s smotreno izobrazbo, oziroma sistematičnim učnim tečajem za dotično delo. Z vsakim smotrenim proučevanjem se pridobi potrebna vaja priročnih kretanj, s katerimi se olajša delo, ki ga je treba izvrševati. 3. Tehnične olajšave pri obratih in organizacijske uredbe naj bi omogočile, da se težavno in složno delo razdeli na stopnje ter s tem razbremeni ženski organizem od prenapora in

kar največ zmanjšajo nevarnosti zdravstvenega oškodovanja poklicne žene. 4. Delo, ki zahteva preveč telesnega napora, bi se z uvedbo primernih mehaničnih naprav ponostavilo ter bi se tako pri zaposlenih ženah preprečilo predčasno utrujenje. To bi omogočile tvornice s smotrenim ročnim in strojnim delom, z dobavo pripravnih transportnih in dvigalnih naprav in strojev. 5. Pri delu, ki je zdravju neposredno nevarno, je ukreniti profilaktično postopanje, s katerim se zavaruje zdravje, zlasti tam, kjer se z vdihavanjem ali ranjenjem dogajajo notranje poškodbe. 6. Varnostni ukrepi za zaščito proti nezgodam, posebno pri strojnih poškodbah, se morajo v najširšem obsegu uporabljati in pridobljene naprave stalno nadzorovati in izboljšavati. 7. Za jedilne ure poklicno zaposlenih žen je potreben točen odmor in pripraven prostor, ravnotako potreben pri večjih obratih je prostor za prvo pomoč pri nezgodah.

V katerih poklicih je danes zaposleno največ žen?

Trg ženskega dela je prenapolnjen zlasti v industrijskih podjetjih vseh panog; omenim le nekatere: papirnice, steklarne, tekstilne panoge, kovinasto proizvodstvo, rudniška podjetja (pri nas svinčeni, železni, premogovni in drugi), povsod se udeležuje žensko delo. V obrtih so žene zaposlene že dolgo in mnogo: krojaška, perilna in čipkarska, čevljarska, česalna, gostilniška, kuharska, strežniška in druge. Intelektualni poklici, ki se z vsakim letom bolj polnijo z ženskimi naraščajem, so vsi za žene dostopni in primerno zasedeni. Najbolj razširjen je med ženstvom pedagoški poklic, za njim zdravniški. Pri naš v Jugoslaviji imamo 700 žen profesoric, ravno toliko ostalih akademskih poklicev, od katerih je nad polovico zdravnic. Koliko imamo privatnih nameščenk, umetnic, učiteljic, točno ni znano. — Statistika, ki je v velikih državah izborno organizirana, dokazuje, da so v Severnoameriških državah žene s pedagoškim poklicem v ogromni večini, in obojespolno mladino poučujejo in vzgajajo ženski pedagogi, kar zelo dobro vpliva na srčno kulturo ameriške mladine.

Kakšne bolezni ali zdravstvena oškodovanja pridejo najbolj v poštev za vse poklicne žene, je brezdvomno najaktualnejše vprašanje ženskega zdravstvenega skrbstva.

Kot sem v začetku omenila, se je poklicna žena osamosvojila do človeka, kateremu pripadajo vse pravice socialnega bitja. Materinstvo, ki je bilo stoletja edini poklic, za katerega se je žena pripravljala, ter je bil sankcioniran v zakonu in popolnoma nezaščiten izven zakona, se je izcimilo iz kaotičnih pojmov o njem in se je predstavilo poklicni ženi v vsej složnosti in gorastnosti njenega naravnega poklica. Zato je poglavito reševanje zdravstva poklicne žene v proučevanju materinstva in z njim zvezanih ženskih bolezni. Najprej so proučevali fiziološke osnovne pojme poklicnega dela in dela sploh, kakor fiziologijo nosečnosti. Potem so prišle v poštev motnje med nosečnostjo, ki so najpogostejše zapreke v izvrševanju dela poklicne žene, ker često prehajajo v težke bolezenske spremembe, posebno če zahteva delo preveč napora. Motnje nosečnosti nastanejo od prevelikega in od premalega nadražljaja ženskega organizma. V prvo vrsto spada prenaporno telesno delo in vse, kar draži čutne organe, kakor raznovrstno uživanje v prehrani, alkoholu, tobaku in spolnem občevanju. Pomanjkanje nadražljaja je tudi škodljivo za materinski in otroški organizem in se pojavlja radi nezadostnega gibanja, prepiche ali preslabe hrane, radi dela v dušljivih prostorih ali celo strupenega zraka; tudi moralni vplivi, ki ubijajo ženo duševno, škodujejo ravno tako plodu, ki radi pomanjkljivega nadražljaja telesnih sil matere ne dobiva od nje zadostnih snovi za razvoj in življenje.

Smotreno usmerjeno telesno delo imajo žene, ki se ob nosečnosti udeležujejo v svojem gospodinjstvu, kajti to delo ni strogo vezano na odmerjene delovne ure, ker se menja z delom in počitkom. Pri takem ženskem delu je dognano najmanj porodnih težav pri materah, iz pravilnega razvoja ploda je pa razvidno, da otroku tako delo ne škoduje, nego celo pospešuje njegovo normalno rast.

Zaščita matere se je tedaj izkazala za potrebno ter so o njej razpravljali na vseh kongresih poklicnih žen in ženskih društev. Kongres zdravnic L. 1931. v septembru na Dunaju je podal zaključke v prid denarni podpori nosečim ženam, katere si zaščitijo

dobro nosečnosti po individualnih prilikah, ne da bi bile primorane opustiti poklicno delo zadnje mesece nosečnosti, ako jim tega ne nalaga narava, pač pa si s to podporo lahko privoščijo poboljške v hrani in tako krepe sebe in plod. V zdravstvenem razvoju poklicne žene moramo zaznamovati kot največji napredek priznano zaščito materinstva.

Še pred 30. leti so bili splošni zdravstveni vidiki za poklicne žene v ozadju socialnega skrbstva, dočim so danes v ospredju, ker je socialni pomen ženskega zdravja priznan.

* * *

Za žene v poklicu so najvažnejši dihalni organi. Zgornji del dihalnega aparata, t. j. nos, nosne votline in školjčnice, sluznica z resastim epitelijem), zajema in pripravlja zrak za izmenjavo v spodaj ležečih delih. Zato se v zgornjem delu zrak očisti prahu, primerno ogreje in napoji z vlagjo. Precejšnjega praktičnega pomena je ustroj zgornjega dela dihalnega aparata. V sprednjem delu nosu se vrši prvo čiščenje zraka, popolno čiščenje pa v zadaj ležečih nosnih votlinah. Predpogoj za vsako poklicno delo je pravilno delovanje nosnega dihanja, in še posebno za one, ki delajo v prahu. Nepravilnosti v razvoju, kakor zajčja ustna, volčja past in druge so za nekatere poklice celo zapreke. S kihanjem, hrkanjem in kašljanjem se odstrani od notranjih dihal polovica prahu, nahajajočega se v zraku. V pljučih samih je stalna količina toplega rezervnega zraka, ki se meša s čistim zrakom, kateri se vsrkava vanje (8:1) in tako smotreno temperira. Zato je rezervna količina pljučnega zraka naravna obramba proti neposrednemu vplivu škodljivih plinov ali premrzlega zraka, ki se razredči v rezervnem in ne more takoj zadeti pljučnega tkiva, s čimer se škodljivi učinek oslabi ali vsaj zadržuje. To velja seveda samo dotlej, dokler je dihanje površno in vdihavanje mrzlega zraka ali plinov kratkotrajno. V nasprotnem slučaju se ta samoobramba pljuč hitro izčrpa in je oškodovanje dihalnih organov neizbežno. Vse konstitucionalne posebnosti in spremembe so važne, ker o njih odvisi sposobnost ženskega organizma za določene poklice; nekatere iz njih zmanjšujejo delazmožnost sploh in pospešujejo različne bolezni, hiranje in predčasno smrt. Vzeti je v pretres motnje pri dihanju, ovire v notranjem čiščenju, segrevanju in ovlažanju zraka, potem posebno nagnjenje k določenim boleznim, škodljivo delovanje na glas, sluh itd. Poklicna higijena vpoštevata prirojene anomalije v nosu, nepravilnosti v kosteh, izkrivljenje nosnega pretina, izgajenje školjčnic, kronično krvavenje iz nosu, ki je večkrat v zvezi s konstitucionalnim ustrojem. Nepravilnost ustne votline, zajčje ustne, volčja past, v grlu bujna rast adenoidnih bezgavk in prirojena zoženost raze glasilk v goltancu so ovire za nekatere poklice.

Bronhijalna vnetja so odvisna ali od limfatične konstitucije ali prevelike občutljivosti za toplotna ali kemična dražila. Pogoj bronhijalne asthme leži v bronhiolah, t. j. najtanjših dihalnicah, in je njihovo delovanje odvisno od njihovega živčnega aparata. Tako izbruhne asthma lahko od nadražena živčnih antigenov v bronhih ali nosu. Tudi vasomotorični nahod sproži asthmatični napad in sam po sebi ne vzposablja za nekatere poklice, kakor voleno pletilno obrt in dr.

Znatno konstitucionalno razliko kažejo pljuča napram prahu in dražilnim plinom (žveplenemu dvokisu in dr.) Lymphatikiki slabše prenašajo omenjene vplive, poleg tega je mnogim prirojeno nagnjenje k pljučnemu otoku. Pri izbiri poklica pride v poštev tudi nagnjenje k pljučnici. Emphysema pljuč se razvija iz slabe prožnosti pljučnega tkiva, preranega poapnenja rebernih hrustancev, kar ovira enakomerno gibanje pljuč pri dihanju ter se elastično tkivo raztegne. Kar se tiče dispozicije za tuberkulozo v ozirno na poklice, sem omenila že v članku „Tuberkuloza — jetika“ Ž. Sv. str. 214. K temu še pripominjam, da je pri lymphatičnem ustroju izdatna odpornost proti tej bolezni prirojena. Za poklicne žene je velikega praktičnega pomena strokovno posvetovanje pred izbiro poklica.

Poklicna obolenja zgornjega dela dihalnih organov so tako odvisna od toplotnih vplivov. Od vdihavanja zelo mrzlega zraka ozebejo sluznice v nosu in povečajo prehladni katar z infekcijo ali brez nje. Isti katarji nastanejo vsled učinka mrzle vode na posa-

mezne dele telesa, noge, roke, glavo, kakor se dogaja pri izvajanju športov ali pri delu, ki se vrši v vodi ali v naravi ob slabem vremenu. Oškodovanje nosnih sluznic z dražilnimi plini povzroča nahod, vnetje zanosnih votlin in grla. Pogosto krvavenje iz nosa nastopa pri vseh vrstah sluzničnega nadražljaja ali vnetja pri poklicih, kjer se dela z apnom, cementom, apnenim dušikom, sodo, alkalijnimi kromonati, arzenovimi spojinami, bromom in dr., kar povzroča globoke rane na hrustancu nosnega pretna, ki ga rane celo prodro. Zastrupljenje z ogljikovim oksidom in pri kroničnem zastrupljenju z benzolom povzroča nevarno krvavenje iz nosa na podlagi kemično oškodovanih nosnih žil. Vdihavanje lesnega ali žitnega prahu zamore izzvati asthmatične pojave. Takozvani travni nahod (Heufieber) tudi spada k omenjenim pojavom, istotako mrzlica, ki napada delavce pri obdelovanju lanu in konoplje, pri čemur vsrkavajo osebe potom vdihavanja tujerodne rastlinske bejjakovine. Iste vzroke kaže astma pri krznarskem poklicu, ki jo povzročajo barvila za kožuhojvino. Pri njej trpijo bolniki na neprestanem kihanju, na lažjih ali težjih kataralnih pojavih gornjih dihalnih organov, do najtežje asthme in emphyseme. Temu obolenju je podvržena tretjina oseb, zaposlenih v omenjenih panogah. Da bi se mogli prilagoditi, je organsko nemogoče, ter so zaposleni primorani izbrati si drug poklic. Omenim še posebno mrzlico v livarnah pri vlijanju medi z bakrom in cinkom. Z visoko mrzlico se pojavlja popolna onemoglost, tegoba v prsih, težko dihanje, kašelj, silna potreba po svežem zraku in slednjič izbruh potu. Za to bolezen je sprejemljiva četrtina zaposlenih. Podobne pojave v manjši meri vidimo tudi pri vdihavanju plinov težkih kovin: medi, niklja, železa, živega srebra, svinca.

Utrujenost in izrabljenost glasilnega organa, kakor se nam kaže v nekaterih poklicih, na primer pri pevkah, dramskih umetnicah, pedagoginjah, pospešuje kronična obolenja goltanca. Najpogostejše boleznj tega organa so neuroza in neinfekcijska vnetja, katera nastanejo od prehlada, vdihavanja škodljivih plinov ali prahu. Ta vnetja v večini slučajev zadenejo tudi sapnik.

Strupene pare in plini škodujejo neposredno tudi nižjim dihalnim organom, ker povzročajo ne glede na naravne varnostne mere zgornjih dihalnih organov vnetje pljuč, otok pljuč in uničujejo njihovo odpornost proti bakterijam. Posebno nevarna za to vrsto bolezni je gumijeva industrija, kjer se rabi dosti klorovega žveplenca, ki oškoduje sluznice v bronhih.

Od vseh obolenj je najvažnejšega pomena za žene v poklicih pljučnica, za katero umira v zadnjem desetletju, t. i. odkar se žene močno poklicno udeležujejo, veliko več žen kot moških. Glavni vzrok tej bolezni je prehlad, ker je večina poklicnih žen zaposlena na prostem zraku, ne v zaprtih prostorih. Največjo statistiko te bolezni dajo delavke po kovinastih tovarnah od dela pri ognju in rudniške delavke. Pljučnica, ki nastane od zastrupljenja z raznimi plini, se razlikuje po učinku plinov neposredno na pljučno tkivo ali na kemični sestav krvi ter zahteva vsaka zase primerno postopanje. Travmatična pljučnica pri težkih poškodbah koša s topimi silami povzroča raztrganje žilic v pljučnem tkivu, kar daje bakterijam, nahajajočim se v pljučih, ugodno priliko za razvoj. Pljučni otok nastopa tudi od električnih poškodb vsled kemično fizične reakcije.

Iz vsega tega je razvidno, v koliki meri je neobhodno potrebna zdrava konstitucija za žene v poklicih, kako važni so zgornji dihalni organi in njih obvarovanje proti omenjenim obolenjem, ker se s tem obvarujejo tudi nižji, od katerih je odvisno celokupno zdravstveno stanje žene same in žene-matere v poklicu.

Da bi se zdravstveni vidiki za poklicne žene izboljšali, so v nekaterih državah med drugim uvedli tudi takozvano telovadbo izenačevanja. Različno poklicno delo sili svoje zaposlence k enostranski uporabi posameznih mišičnih skupin in s tem k enostranskemu držanju telesa. S smotreno izenačevalno telovadbo se omogoča pravilno uravnavanje telesa, in sicer z vajami, primernimi delu. Te vaje se vežbajo neposredno po delu v odmoru. Da je ta uvedba velike praktične koristi, zlasti za mladostne, nedorasle organizme žen v poklicih, je očitno. Takisto je športno udeleževanje važno sredstvo za duševno in telesno okrepčilo ženam v duhovnih ali ročnih poklicih.

Jugoslovenski zakon o zaščiti delavk.

Zenske se ne glede na starost ponoči ne smejo zaposlovati ne v obrtnih, industrijskih in trgovskih, pa tudi ne v prometnih, rudarskih in tem podobnih podjetjih. Izjemno se smejo ponoči zaposlovati le odrasle ženske v naslednjih primerih: a) ob višji sili, ko preti podjetju nenadna nevarnost ali večja škoda; b) če se dela s sirovinami, ki se rade kvarijo; toda pri tem delu se smejo zaposliti ženske le tridesetkrat na leto; c) ob neizogibni višji državni potrebi. — Ženam porodnicam je prepovedano delo v podjetjih za čas dveh mesecev pred porodom in dveh mesecev po porodu. Žene porodnice imajo pravico pričakovati poroda v dveh mesecih. Porodnic, katerih bolezensko stanje bi trajalo preko dveh mesecev po porodu, ne smejo njih delodajalci odpustiti, dokler popolnoma ne ozdravijo, toda najdalje za leto dni. Lastniki podjetij morajo omogočiti ženam materam, da o pravem času doje svojo deco. V ta namen mora vsak lastnik podjetja dovoljevati materam poleg rednega odmora še poseben odmor, in sicer če je dete v materinem stanovanju, do 30 minut čez vsakih 4 do 5 ur dela; če je dete v dečjem zavetišču podjetja, pa 15 minut. Zaradi teh odmorov se materam ne sme skrajševati redni odmor, niti se jim ne sme prikrajševati njih meзда.

Iz tihih razgovorov.

Pavla Lovšetova

(Spominu ameriških Slovenk.)

Moj prvi spomin velja vam, ki ste zapustile rodno zemljo in odplule v neznano tujino, da vršite tam najbolj razširjeni, najlepši, a tudi najbridkejši ženski poklic poklic gospodinje in matere. Postati mlada gospodinja ali mati v domačem kraju — že to ni šala za skrbno ženo, ki se zaveda odgovornosti svojega poklica. A vendar so njeni prvi koraki v novo življenje spremljani z dobrohotnimi nasveti ali dejansko pomočjo ljubečih svojcev, dobrih sosedov in znancev. Vsega tega pa je pogrešalo na tisoče naših deklet, ki so odšla v dolarsko deželo med tujce, ki niso razumeli niti njih jezika, kaj šele njih teženj in občutja. Postavili si tam novo domače ognjišče, je pomenilo i živeti se najprej v odotne razmere, presadili tako rekoč samega sebe v drugo zemljo. Res je v večjih mestih imela naša žena radi električnih, plinskih in drugih naprav kot gospodinja mnogo udobnejše delo, toda način življenja zlasti po industrijskih krajih je premnogokrat ubijal njeno dušo. Ko se je zjutraj poslavljala od moža, jo je večkrat zabolela misel: ali se vrne zvečer živ in zdrav? Stroji so že uničili ali pohabili nebroj naših mož — in še jih ubijajo. Pa ne samo tovarne in rudniki, tudi ceste so v Ameriki mnogo krvooločnejše: avtomobilske nesreče se v rekordnem številu množe od leta do leta.

Doma pa je trepetala žena-mati, če se bo vrnil družinski rednik srečno iz tega kaosa s težko prisluženo plačo. In oba sta govorila o sreči, dokler se je on vračal lahko še iz službe. Včasih pa se je moral vračati od brezplodnega iskanja služb. Nekaj takih bridkih časov je doživel skoraj vsak naš izseljenec, ko je moral trkati na vrata srečnejšega rojaka z besedami: „Saj

veš, da nekaj časa že ne delam. Prihranke je vzela bolezen, najemnina ... A družina mora živeti ... Posodi mi, vrnem ti, ko dobim delo ...“ Težka je bila taka pot, a še težje je bilo čakanje ženi in materi, ki je morala včasih delati čudeže, da je napasla vedno lačno otročad. Največja pa je bila bridkost onih trpink, katerim so ob raznih nesrečah prinesli domov mrtve družinske očete. Posmrtnine in enkratne podpore, ki jih prejemaajo vdove organiziranih delavcev, so bile ob številni družini seveda hitro izčrpane in takrat je morala gospodinja svoj poklic razširiti še na delo izven doma, udinjati se kot pomoč kjerkoli in za kadorkoli, samo da je pošteno preživljala svojo družino. Nekaj naših ljudi se je srečno uveljavilo v boljših poklicih: postali so dobri obrtniki, trgovci, žurnalisti, uradniki in mlajši — že tam šolan — rod ima v svojih vrstah že slovenske zdravnike, odvetnike, duhovnike i. t. d. Ženam in materam teh srečnejših je seveda mnogo laže kot delavskim ženam, toda njim v čast je treba omeniti, da so kot gospodinjje prav tako mnogo zaposlene — saj večina pomaga svojim možem v njihovem poklicu — a tudi zelo pridne, ker opravljajo hišna dela same s svojimi hčerami, saj si v Ameriki le v redkih primerih drže v meščanskih hišah služkinje. In tudi možje tam više cenijo gospodinjsko delo in se v svojem moštvu niti malo ne čutijo ponižane, ako ženi pomagajo kdaj pri kuhi ali pospravljanju. Inteligenten gospod mi je nekoč rekel: Če je moja žena toliko brihtna, da v moji odsotnosti lahko vodi trgovske posle, potem se tudi jaz ne smem pokazati tako malo izobraženega, da bi se ne upal pomagati njej pri gospodinjskih poslih. Seveda, če je treba in če imam čas. Če za vojaka ni sramotno, ako zna kuhati in pospravljati, zakaj bi bilo za zakonskega moža?“

Vsekako se je ta lepa navada obdržala še iz časov, ko se je začelo naseljevanje obširnih ameriških prerij in so se le redke žene upale za možmi ali ženini v liste napol diuje kraje. Če so pozneje izvabile za seboj kako prijateljico, je imela ta navadno takoj ducat ženinov, ki so se na vse načine trudili pridobiti si njeno srce. In kaj je naravnije, kot tja so ji stregli, pomagali pri delu in jo negovali kot svojo kraljično.

Dosti naših žen in deklet pa se je preživljalo tudi od dela po tovarnah, kot šivilje, likarice, modistke i. t. d. Gospa Anica mi je povedala: „Napravila sem v domovini učiteljsko maturo in čakala na nameščenje. Mnogo nas je bilo takih, ki nismo hotele v hribe. Znanci so mi pisali iz Amerike, da se tam lepo zasluži, pa sem šla za njimi. Seveda mi dolarji niso prifrjotali nasproti in marsikaj je bilo drugače, kot sem si predstavljala doma. Zlasti začetek mojega službovanja ni bil nič prijetnejši, kot bi bil v kranjskih hribih. Jezika nisem znala, zato je bilo treba prijeti za ročno delo. K sreči sem že nekdam rada šivala in ponudila sem se v tovarno. Sprejeli so me na poskušnjo, plačali od kosa. Čeprav sem htele, da sem dobivala krč v prste, vendar nisem mogla niti polovico toliko sešiti kot moje starejše sodelavke. Svoje delo sem zamakala s solzami. Menda sem se smilila „bosu“, da me ni odslovil. Hvaležno sem pobrala ob tednu svojo plačico in skoraj bi mu bila poljubila roko, ko je rekel, naj v ponedeljek spet pridem na delo. To je bilo pred 18. leti. Medtem sem zahajala v večerne šole, da sem se naučila angleščine. — No in zdaj so moji prsti postali stroj, šivam ovratnike na plaščih že več kot 10 let iz dneva v dan, vedno isto delo. Če se spomnim na domovino, rečem: duhomorno, če pa mislim po ameriško, pravim: ‚that's money‘. Da, denar, to je naša gonilna sila. Če bi mi ne bilo do tega, da si prislužim „penzijo“ za stara leta, kdaj že bi šla iz te zacoprane dežele. Saj vidite, kako je: zjutraj vstajamo okoli 5, ob 6 se poslovimo od doma, potem pa oddrdramo z busi ali s cestno železnico, nekateri bolje situirani z lastnimi avti, na drugi konec mesta v tovarno. Točno ob 7 se vrata zapro in človeški stroji se vrte do 12 ure. Takrat imamo enourni odmor, da v tovar-

niški restavraciji zavžijemo kosilce. Varčnejši pa izvedejo kake zavitke iz žepov. Če takrat primerjam popoldanski oddih naših delavcev v domovini z našim v tujini, tedaj gotovo prestišim tovarniški jazz-band, ki nam v odmoru igra poskočne plesne komade. In marsikdo skuša v divjem plesu pozabiti, da je zamenjal zlate sončne pramene za velikomestni sivi dim in zelene poljane za tovarniške zidove. Od 1 do 5 smo zopet sami svoji pri-ganjaji. „Le hiti, da bo več zaslužka... in da se boš lahko čimpreje vrnila v domovino“, mi prigovarja v srcu. Ta misel me dviga in mi preganja utru-jenost.

„Zdaj, ko veste, kako nam je, se ne boste več čudili našemu navdušenju za obisk slovenskih prirediteljev, četudi so to povečini samo diletantski poskusi. Sobota zvečer in nedelja so dnevi, ko si napasemo svoje duše. Hvaležni smo usakemu rojaku, ki nas s svojim predavanjem, recitiranjem, petjem ali godbo spominja naše tople domovine. Takrat pozabimo na utrujenost, na trpljenje in nobeno slabo vreme nas ne more zadržati, da ne bi ob napove-dani uri hiteli v svoje Narodne DOME. Iz naših žuljev so zrastle in naši pri-spevki jih vzdržujejo dalje. Zadnja leta so nastopile že težave. Plače se znižujejo, starejše moči odslavljajo, društva in prispevki izkazujejo pri-manjkljaje, ne vem, kako bo z nami, če bo moralo zamreti še to malo, kar nam predstavlja domovino v tujini.“

Ge. Anici so stopile solze v oči: „Če izgubim delo, mi bo postal moj dom — moja ječa. Za gospodinjico nisem rojena...? ... In Vaš mož in otroci?“

„Otroci so boljše spravljani pri stari mami, mož pa“ — nasmehnila se je bridko — „oh, mislite, da se tu možimo tako kot v Evropi? Za prekipeva-joča čustva je tukaj mnogo preoster znak. Ko sem prišla sem, je bilo tako malo Slovencev iz inteligentnih poklicev, da ni bilo kaj izbirati. Sele po poroki sem spoznala, da sva z možem tako različnih značajev, da bo sožitje možno le s skrajno obojestransko strpljivostjo. Ko bi ne imela svojih do-hodkov, bi bilo že večkrat prišlo do preloma. Tako pa vlečemo za silo... O, koliko bolje je mojim neporočenim kolegicam,“ je vzdihnila, a se hitro popravila: „eh kaj, dokler imajo delo, se lepo oblačijo, zabavajo, ko pa osta-rijo ali izgube službo, so pa prav tako nezadovoljne, zlasti še če nimajo zadostnih prihrankov.“

Tej Anici povsem nasprotna pa je druga Ančka v velikem industrijskem mestu. Ona si ni izbirala življenjskega druga po svoji izobrazbi. Kot ste-notipistka se je seznanila s Slovincem-delavcem, se poročila, in oba sta ponosom pravila, da zasluži žena precej več od moža. Sicer pa to ni bila tedaj nikaka izjema, da so žene prevzemale boljše pozicije od mož. Izjemno se mi je zdelo le njihovo duševno sožitje ob tako neenaki šolski izobrazbi. Toda Ančka je ob vsaki priliki poudarjala, da ima njen mož več srčne kul-ture kot vsi zabavljaji skupaj, vozila se je s svojim avtom v pisarno ter se zvečer vsa nasmejana vračala domov k večerji, ki jo je medtem že pri-pravil njen mož — „gospodinjar“, kakor ga je šaljivo imenovala. Ker je bil običajno eno uro preje doma, je pač skuhal za oba, ona pa je potem pomila in pospravljala stanovanje. Ob sobotah popoldne sta napravila v stanovanju generalno čiščenje („klimanje“, kakor pravijo v svoji ameriški slovenščini), zvečer in v nedeljo pa sta se peljala k slovenskih prireditvam, včasih po 15—20 milj daleč. V tem oziru so naši ljudje tam mnogo, mnogo boljši od nas tukaj, ki nas lahko že pohleven dež odvrne od tega, da ne gremo četrte ure daleč h kaki predstavi ali koncertu.

Občudovanja vredne so zlasti matere, ki jemljejo k takim predstavam otroke s seboj, samo da se morejo vdeležiti kulturnih večerov. Praktičen prireditelj je nekoč v garderobi za odrom uredil nekako javno spalnico za deco, ki jo je stražila garderoberka. „Tako smo vsi zadovoljni,“ je rekel. „naše žene, ki

morajo imeti tudi nekaj razvedrila, otroci, da ne ostajajo doma brez nadzorstva ali ne spe v dvorani v materinem naročju, in čuvarica, ki pri malenkostni napitnini vednar zasluži kak dolar na večer.

Kdor ve, da so slovenske družine v velemestih oddaljene druga od druge včasih kar po cele ure, in da so take prireditve največkrat tudi ves družabni stik, ki ga goje Slovenci med seboj — ta se temu početju ne bo čudil. Zlasti je treba poudariti, da je ameriška mati radi ondotnega strogega zakona o varstvu dece še prav posebno opozorjena na veliko pažnjo pri svojem otroku.

Marsikatera naša podeželska izseljenka mi je rekla: „Jaz sem zrastle kar mimogrede kot plevel na njivi, moji otroci pa so kot baroni: gosposka jih štiti, policija jim je na uslugo, da jih vodi po cestah v šolo in iz šole.“ Materam, zlasti onim, ki se preživljajo kot postrežnice po privatnih hišah, je ta uredba seveda čez vse dobrodošla, da jim odvzame vsaj skrb, ki bi jo imele sicer z otroki radi živahnega cestnega prometa.

Poklic, ki ga izvaja doslej še najmanj ameriških Slovencek, pa je — učiteljski poklic. Naravno. Slovenskih šol s pravico javnosti ni. One privatne tako-zvane slovenske šole učijo le v osnovnih razredih 1—2 uri na teden slovenščino, vse drugo mora biti za predmete iz angleščine. Na teh šolah se udeležujejo zlasti uspešno naše šolske sestre iz Maribora. V zadnjem času pa vendar čitamo sem in tja tudi o imenovanju Slovencek za zdravnice, učiteljice ali profesorice na kakem javnem zavodu. Sicer so redke, a vendar imamo jih. Še redkeje so naše slovenske pevke, učiteljice glasbe, slikarice, filmske igralko. Marsikatera se poskuša v tej panogi, toda ta pota so najbolj trnjeva in življenje teh slednjih prav tako polno prevar kot življenje njih kolegic v Evropi.

Končno ne smem prezreti onih žen, ki sicer niso poklicne publicistke ali pisateljice, ki pa vendar pogumno sučejo pero. Naravno je, da ne smemo njih pisane besede meriti z merilom starokrajskih pismarjev. Če bi bile ostale v domovini, ne bi bile najbrž nikdar čutile potrebe povedati javno stvari, ki se pri nas razumejo same po sebi. Tam pa je bilo potrebno, da se je nekaj razboritih žen zavedlo, kako naglo tonejo v tuje — angleško morje. Nagon samoohrane jim je narekoval združiti svoje sile in povedati včasih kaj v svoji materinščini, četudi zelo priprosto, četudi prav neznanstveno, toda zapisati jo tako, da jo bodo razumele stare mamice, a tudi mlade Američanke, ki se niso imele prilike naučiti dosti slovenščine.

Glavna predsednica Slov. Ženske Zveze, ga. Marija Prislandova, žena priprostege delavca — kakor se sama imenuje, je s svojim izrednim organizatoričnim talentom znala združiti slovenske žene širom Amerike ter jih je zlasti v humanitarnem in prosvetnem delu dovedla že do presenetljivih uspehov. Ta izredna žena je tudi najpridnejša dopisovalka v zvezinem glasilu „Zarja“, ki je do zadnjega časa zaposlovalo poleg urednice še celo vrsto uredniških in upravnih uradnic. V vrstah najmlajših, angleško šolanih, se je zbudila želja po sodelovanju in „Zarja“ jim je gostoljubno prepustila mladinsko prilogo, v kateri se zdaj vežbajo naše bodoče slovenske publicistke, žal — v angleščini.

Usoda pač... Veseli pa bodimo, da znajo vsaj čitati in govoriti po naše.

Vse to je bilo takrat, ko po Ameriki še ni tako strahotno odmevala beseda „gospodarska kriza“. Danes pa nam naše Anice in Micke pišejo iz Dolarije tako turobna pisma, da jih brez solza ne moremo čitati mi, ki jih ljubimo. Tudi usoda...

Tudi ve ste med nami, ženami v poklicu. Vaša imena niso zabeležena v stanovskih seznamih, sposobnost vaša ni ocenjena v učnih izpričevalih, ni zaščitnih zakonov za vas, ne penzije ne zavarovanja. V žuljavih rokah, v razoranih licih, v trudnih očeh je zapisan vaš poklic, v zavesti nad izpolnjenostjo, po življenjski nujnosti predpisano dolžnostjo je priznanje vašemu delu.

Da, tudi ve ste med ženami v poklicu, ve, skromne kmetice. Leto in dan vstajate prve, družino in živino odpravljate, v potu svojega obraza trgate zemlji plodove iz grudi, v svojih srcih pa nosite skrb in strah za otroka, ki v plenici leži pri vas na njivi ali plaka doma brez varstva. Vaša življenjska pot se cepi in spaja v neizbežnem križišču ženske usode: v izpolnjevanju naravnega in pridobitnega poklica. Doma gospodinja, izven doma poljska delavka, vedno pa roditeljica in rediteljica otroka.

Pa tudi ve ste med ženami v poklicu, ve, ki dan za dnem, v petek in svetek, vozite mleko in zelenjavo v naša mesta po ravnih cestah v prahu in zametih, ali jo nosite na glavi po kamnitih kraških rebrih v divji ledeni burji in v pekočem solncu. Vaša noga ne pozna več počasnega koraka, kajti skrb za dom in otroka vam ne pusti oddiha na dolgi poti. Tudi ve opravljate pridobitno delo in često je vaš zaslužek edini dohodek hiši in družini.

Pa ve, ki rod za rodom sušite mestno perilo po bizoviških in sosednjih slemenih ali ga belite po krških gričih nad morskobalo, tudi ve ste že od nekdaj žene v poklicu. Kje bi bili vaši domovi, da jim ve s svojim zaslužkom ne podpirate še četrtega vogla!

In ve, najbednejše med ženami, ki ste trpele več kot vse druge žene v kateremkoli poklicu. Ve, jadne starice s tužnega Krasa in solčne Goriške, ki ste hodile v daljni Egipt — za dojljce. Siromašna je bila vaša domačija, družina velika, beda še večja. Kadarkoli ste začutile v sebi utrip žile, ki vam je javila zarodek novega bitja, sta vam duša in telo odreveneli v pregroznem občutku: „Dete moje, v bedi spočeto, v bedi rojeno, niti ljubezni, edinoga in neizmernega bogastva svojega, ti ne bom mogla dati, ko boš pogledalo v beli dan. Mleko, do katerega imaš pravico samo ti, bom morala prodati, da si opomore hiša in družina...“ Pa ste izročale nebogljence bolehnemu možu in nedoraslim otrokom ter odhajale preko morja. Koliko bogatih Egipčanov je zrastle ob mleku naše goriške in kraške matere! Previjale ste tuje otroke, dojile jih z mlekom, ukradenim lastnemu detetu. Razum je računal, srce krvavelo. In ko vam je po nekaj mesecih usahnilo mleko, je bilo vašega zaslužka konec. Vrnile ste se k svojemu nebogljencu, z denarjem v roki, z rano v srcu. Pa ste postale matere v tretje, v četrto, v peto, pa ste zopet morale iti preko morja in dajati drugim „življenje“* svojih otrok. Kaj so bili najbesnejši morski valovi proti bolesi vaše duše!

Pregrozno je bilo to vaše pridobitno delo in prav je, da ga več ni.

Ve vse in še mnoge druge, ki že rod za rodom po neizprosni življenjski nujnosti združujete materinski in gospodinjski poklic s pridobitnim delom in ki vas nihče ne pozdravlja s priznanjem, nihče ne gleda z zavistjo, ve vse stojite v isti vrsti z nami, modernimi ročnimi in umskimi delavkami. Vas in nas boli ista rana: težko navzkrižje med obveznostimi poklica in dolžnostmi gospodinjstva ter materinstva; vas in nas dviga ista misel: zavest polnovrednega delovnega člana človeške družbe.

* Na Goriškem pravijo matere: imam dovolj življenja = mleka.

Književnost in umetnost.

„Manom slovenskih avtoric“ — recitacijski večer prosvetnega odseka T. K. D. „Atene“;

V znaku bele krizanteme je bil posvečen 14. večer novembra, meseca dragih spominov in tihega odhajanja, manom slovenskih književnic. Mi, ki smo sledili vabilu „Atene“, smo začutili posrečenje in se poklonili v svojih srcih. V slovesno-svečanem uvodu in v tej uri adekvatnem izrazu nam je Ruža Lucija Petelinova predstavila žene, ki jih je obiskala naša misel — ne v mrtvih in nemih grobovih, temveč v živih delih, v večno živi besedi.

Kratka je zgodovina naše „ženske“ literature. Revolucionarno gibanje leta 1848. nam je dalo prvo slovensko pesnico Faniko Hausmannovo, ki so ji sledile s. Stanislava, Josipina Turnograjska, Lujiza Pesjakova in Pavlina Pajkova. Kratka je zgodovina, zato je tem čudovitejši njen tempo: ni še štela pol stoletja, ko sta zrastle iz nje naši močni umetnici Zofka Kveder-Demetrovičeva in Vida Jerajeva.

„Atena“ je svojo spominsko besedo skrbno pripravila; umetnice, ki jih je naprosila, so skladno in z ljubeznijo, ki jo človek občuti, izvajale program. Višek večera ter obenem njegov tako umetniško kot psihološko izredno intenziven zaključek je tvorila recitacija gospe Šaričeve iz dragocene zbirke „Vladka in Mitka“ Zofke Kveder-Demetrovičeve. Sploh je gospa Šaričeva odlična recitatorica, ki je dala še „Alenčici“ Josipine Turnograjske toliko toplega srca in življenja, da smo jo sprejeli vkljub časovni in idejni razdalji. Tudi ostalim umetnicam smo dolžni zahvale za notranje harmonično in doživeto interpretacijo naših književnic: gospe Adlešič-Popovičeve, ki nam je recitirala iz del Zofke Kveder-Demetrovičeve in zapela dvojce skladb na besedila naših književnic, gospe Slavčevi in Vidi Juvanovi, ki je prav dobro pogodila pristržno-šegavi ton sijajnih otroških pesmic Vide Jerajeve.

Čudim se le — in tega ne morem zamolčati — zakaj in čemu je bila izbira del tako enostranska. Že „Odlomki iz ženskega dnevnika“ Pavline Pajkove so le trenutne refleksije, ki lahko pokažejo bolj ženo kot književnico. Zrelo umetnost Zofke Kveder-Demetrovičeve pa bi po mojem prepričanju enostavno morali predstaviti dostojneje kot z njenim začetniškim in skrajno subjektivističnim, pod nebistvenimi in prehodnimi zunanji vplivi nastalim delom „Misterij žene“. Saj ima vendar naša Zofka tako močna, umetniško vredna in ob enem — če že hočemo to! — žensko-psihološko globoka dela, kot so „Hanka“, „Njeno življenje“ i. t. d. Človek se ob čitanju teh literarno manj značilnih in dognanih stvari ni mogel otresti vtisa naperjenosti in tendencioznosti, ki je prirediteljice gotovo niso imele in ki je tudi v življenju in doživljanju današnje, v pravem smislu besede emancipirane žene ni. Vsekakor zasluži „Atena“ za svoje delo zahvale, priznanja in razumevanja. Obisk prireditve ji ga — žal — ni izrazil. Anica Černejeva.

„Blasnikova mladinska pratika 1935“ je nov pojav na našem knjižnem trgu. Ze njena naslovna stran privlači mladino, ki ima danes več smisla za tehniko in njene žive mašine, kakor ga je imela nekdanj. Meseči v pratiki so opremljeni z okusnimi slikami, ki so pa bližje malim ko mladini v ožjem smislu. Mladini so namenjene na beležni strani vzpodbudne pesmi naših velikih mož: Vodnika, Prešerna, S. Jenka, Fr. Levstika, Stritarja, Aškercera, Gregorčiča, Ketteja, Gradnika, Župančiča, Kosovela in proza Ivana Cankarja. Beseda naših velikanov bodri k delu, samozavesti in ljubezni do naroda, domovine in države. Zabeleženi so katoliški in pravoslavni prazniki,

a imena mesecev so navedena tudi v vseh slovanskih jezikih, razven v bogarščini. Čuti se „vseslovanski duh“, kar je prav, kajti vseslovanstvo je političen problem najbližje evropske bodočnosti in v dušah naše mladine je treba vzgati spet ideale, ki so navduševali že naše prednike.

Vsebinska čtiva je skrbno in posrečeno izbrana in bo zanimala tudi odrasle. Pratika ima vzgojen namen in je urejena po načelu: Zdrava duša v zdravem telesu. Tudi ilustracije so dobre in lepo izdelane.

Edino, kar pogršam v Blasnikovi Mladinski Pratici, bi bil članek, namenjen naši mladenki. Res se naša ženska mladina vzgaja in izobrazuje danes po enakih načelih kakor dečki in se zanima za enake probleme, a vendar ima še in bo imela zmerom tudi svojo posebno sfero zanimanja. Zdaj, ko velike žene niso več tako redke v znanosti, umetnosti in javnem življenju, bi uredništvu ne bilo težko izpopolniti to vrzel. Upam, da jo izpopolni prihodnje leto, kajti ne dvomim, da bo našla Blasnikova Mladinska Pratika pri mladini močan odmev in si zagotovila obstanek.

Janez Rožencvet: „Pravljice“. Redna izdaja Mohorjeve družbe v Celju 1932. z ilustracijami M. Bambiča. 128 strani.

Ta knjiga je preokret v naši bajeslovni literaturi. Najdemo sicer tudi v njej živali, vile, kraljeviča, škrate in drugo, a te podobe iz pravljичnega sveta so spojene na poseben način z našim istinitim življenjem, zdravimi nazori, z dolenskim humorjem in s krepkimi, vendar nič vsiljivimi življenjskimi resnicami. Za duhovito, zabavno in včasih fantastično vsebino teh pravljic se skriva obilo satire na naše čase in naše ljudi. Rožencvet je dober opazovalec, toda ne ostaja le pri zunanjem opisovanju junakov in njih doživljanjev. Spušča se tudi v potankostih do dna in ker pozna življenje, nam daje v zgoščenih in kratkih besedah tako žive slike. Čitatelj občuti, da je delo napisal zrel in samostojno usmerjen človek, ki je zmerom dobrohoten do svojih, včasih smešnih junakov. In ta občutek ima čitatelj vkljub naši bogati literarni produkciji redkokdaj.

Skoro vse pravljice imajo vzgojno tendenco. Toda tendenca v njih ni poglavitna stvar. Poglavitna je skladnost med vsebino in obliko. Zato so te pravljice kakor biseri in lahko jih uvrščamo med umetnine. Vsaka pravljica je vsebinsko zaokrožena celota, a govoriti o posameznih posebej, bi bilo predolgo. Težko je tudi določiti, katere izmed petnajstih so najboljše.

Povdarim le še enkrat, da so Rožencvetove „Pravljice“ svojevrsten pojav in značilen dogodek v naši književnosti. Naša raztrgana duša z vzemi sodobnimi napakami je v njih in pisatelj jo je umetniško izčrpal in dovršeno vpodobil. Kakor v zrcalu vidimo včasih svoje spakedrano duhovno obličje. Morda pri tem ne spoznamo sami sebe, ker nam manjka globljega filozofskega spoznavanja; toda spoznamo druge in smejemo se. Smejemo od srca, kajti smeh v naši literaturi vendar še ni umrl. Le bučno režanje in gromki krohot sta se umaknila finejšemu vedremu smehu, ki preide včasih v prav oster satiričen posmeh.

„Pravljice“ niso le za otroke, Rožencvet jih je napisal predvsem za odrasle. In to je tudi novost v našem leposlovju. Avtor se s to knjigo ni uvrstil med „mladinske“ pisatelje, saj bodo njegove pravljice baš odrasli čitali z velikim zanimanjem.

Glede ilustracij bi pripomnila, da so prešibke in prenežne poleg tako močne in tako realne vsebine.

Marijana Kokalj-Zeljeznova.

Opomba uredništva: Radi pomanjkanja prostora je v tem zvezku zostala „Povest o sestri“, ki se bo nadaljevala še v prvih zvezkih novega letnika.

Ob zaključku X. letnika.

Vsem, ki so spremljale našo besedo od takrat, ko se je skromno oglasila v Trstu članicam Ženskega Dobrodelnega Udruženja, pa do danes, ko je postala glasnik in vez vsega našega po resničnem napredku stremečega ženstva v domovini in širom sveta, ključemo ob vstopu v novo desetletje: Ostanite zveste „Ženskemu Svetu“ tudi odslej, množite vrste žen, ki se v teh težkih dneh zavedajo resnosti časa in svoje odgovornosti do doma in družbe.

Po ženskem svetu.

Zlata Kovačević-Lopašičeva.

70letnico rojstva, a skoraj 50 letnico dela za obči blagor, je praznovala 12. nov. t. l. v Zagrebu prva podpredsednica Jugoslovenskega Ženskega Saveza, ga. Zlata Kovačević-Lopašičeva. Tudi Slovenke dobro poznamo gospo Zlato zlatega srca. Rojena v Zagrebu, se je šolala takisto v Zagrebu, Karlovcu in na Dunaju. L. 1881 je dovršila učiteljske, a že l. 1883 se je poročila s profesorjem Kovačevićem, ki je služboval 27 let v Petrinji. Že kot mlada žena se je lotila socijalnega in prosvetnega dela. Ustanovila je l. 1904 fond Stjepana Pejakovića, ki se je pozneje razvil v društvo „Dobrotvor“ z namenom, da prekrbuje siromašni deci oblek in obutve. Kmalu je svoj delokrog razširila. Med ljud-

stvom je videla bedo, mnogokrat izvirajočo iz nepomagljivosti. In hodila je od kmetice do kmetice, jim svetovala, jih poučevala in jim pomagala, kolikor je le mogla, da so začele služiti z ročnim delom. Tudi med drugimi gospinimi in gospodičinami je našla razumevanje in kmalu jih je pridobila toliko, da je mogla ustanoviti Udrugo za narodno tkivo in vezivo. Izdelovanje te vrste ženskega dela se je razvilo v dobičkanosno domačo obrt. In gospa Zlata je storila vse, da iznova vzcvete ta ročna ženska umetnost, se razširi med Hrvatricami sploh in najde odjemalce v tujini. Brez kapitala, brez javnih podpor in celo brez strokovno izvežbanih učiteljskih moči je pred 28 leti Zlata Kovačević začela to svoje plodonosno delo v Udrugi; l. 1910 pa je petrinjska Udruga za narodno vezivo in tkivo že vzbujala pozornost na svetovni razstavi v Turinu in je bila odlikovana s „primo premio“. Pozneje je Udruga razstavljala še v Parizu, v Haagu in Kopenhagenu, v Pragi in Beogradu, pa seveda tudi opetovano v Zagrebu. Nič novega ni dosegla ga. Zlata, a oživila je staro ljudsko žensko ročno umetnost. Po njenem prizadevanju so hrvatske kmetiške žene iz petrinjske okolice obnovile in osvežile divno žensko domačo obrt, ki je bila pred 150 leti na vrhuncu. Iz one dobe so so ohranili najbolj samonikli vzorci čudežne lepote in polni poezije. „Značilno je“, pravi Zlata Kovačevićeva, „da sem baš po najboljši zapuščeni vseh našla najlepše in najkласičnejše vzorce našega narodnega veziva!“

Ko se je ga. Zlata preselila v Zagreb, je stopila v „Odbor za zaščito mater in siročadi.“ Njim je posvetila vse svoje moči. „Delo za deco v vojni padlih vojakov je biser-krona njenega dela,“ je naglašal eden izmed govornikov na dan njenega slavlja. Pozornost in občudovanje je vzbudil med vojno smeli nastop Zlate Kovačevićeve, ki je na poziv tedanjega avstr. vojnega ministra, naj sodelujejo tudi žene na fronti, odločno izjavljala: „Žena ne sme na fronto, ker bi ondi izgubila vse, kar jo vzposablja za

ženo in mater, in bi se vračala kot bela sužnja."

Pred vojno, med vojno in po prevratu je bila in ostala Zlata Kovačevičeva odločna Jugoslovenka. . . V Jugoslovenskem Ženskem Savezu je od njegove ustanovitve, t. j. od 1. 1920 do danes. V Beogradu, Zagrebu, Novem Sadu, Splitu, Subotici, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju, na sejah, skupščinah in kongresih vedno in povsod vidiš njeno imponujočo, materinsko ljubeznivo, za vse dobro, koristno in lepo v Jugoslaviji se živo zanimajočo in vse bistro razumevajočo plemenito osebnost. Jubileja, slavnosti, posvetovanja, ako je le v kakršnikoli stikih z jugoslovenskimi ženami, bodisi s Slovenkami, Srbkinjami ali Hrvatricami, si brez Zlate Kovačevičeve skorajda ne moreš misliti. Naj je poletje, jesen ali zima, slabo vreme ali vročina, ga. Zlata ne pozna ovir in ne zadržkov, ne straši se razdali, ne truda; prva je na mestu in zadnja odhaja. Zato jo spoštujejo in uvažujejo vse Jugoslovenke. Vrla govornica je, ki ji teče beseda barvito, krepko, zanosno, kakor krepka jugoslovenska pesnitev. Iz rodu poetov je in to se javlja ne le v njenih govorih, nego tudi v njenem delu: Hrvatsko žensko ročno delo je vezena ali tkana pesnitev! Le sestavljeni in čitati je treba znati te pesnitve, tako bogate v bojah in izraznih lepota. In velika zasluga Zlate Kovačevičeve je, da so se hrvatskemu narodu ohranile te svojevrstne nežne pesnitve, polne globokega čustva. Tudi Slovenke visoko cenijo človekoljubno, socialno, prosvetno in narodno delo Zlate Kovačevičeve. V J. Ž. S. v članjena društva so se po svojih odposlankah udeležila proslave v Zagrebu in so izročila slavilenci 1000 Din kot prvi kamen za Dom onemoglih duševnih delavk na Plitvičkih jezerih s šopkom rdečih nagljev, roženkravta in rožmarina.

M. G.
Na Čehoslovaškem so že lani otvorili na vseh črtah boj proti avstrijskim uradnicam in Nar. Žen. Savez je s predsednico sen. F. Plaminkovo neumorno zasledoval vse pojave ter ščitil ženo pred neštetiimi krivicami. Tako je železniški minister zahteval, da je morala uradnica pri sprejemu v službo izjaviti, da bo takoj izstopila iz službe, če se bo poročila. Omožene žel. uradnice so odpustili iz službe. Po energičnem nastopu sen. Plaminkove so odredbo ukiniteli. Že 1. 1928. so hoteli obnoviti staro avstrijsko določbo, da mora biti število v drž. službah zaposlenih uradnikov in uradnic v razmerju 7 : 3. Nar. Žen. Sav. je dosegel razmerje 5 : 3. Po nekaterih mestih so odpuščali poročene učiteljice z 10 do 20 službenimi leti; na protest sen. Plaminkove so dobile odpuščene učiteljice odpravnino. V raznih drugih panogah drž. službe so hoteli poročeno ženo spraviti ob penzijo s tem, da je po poroki postala dnevničarka. Po posredovanju sen. Plaminkove so te uradnice zopet prišle do svojih pravic.

Ženski napredek v poklicu. Na Češkem je nastavljenih že precej sodnic. Vlada je iz-

dala sedaj odlok o uradni obleki sodnic: talar do gležnjev, kakor ga imajo tudi sodniki, bela, do vratu zapeta bluza, priprst bel ovratnik in pentlja iz bleščeče svile. V Avstriji vodi veliko mehanično delavnico izprašana mojstrica; velika inštalaterska podjetja vodijo žene mojstrice.

V Kanadi je Nar. Žen. Sav. dosegel, da so po tovarnah, ki zaposlujejo ženo, nastavljene žene kot tovarniške inspektorice in da so v vseh zastopih in odborih za zaščito in skrbstvo žensk in dece tudi ženske članice.

Ženska stranka. Pred leti se je ustanovila v Jugoslaviji „Ženska stranka“, ki pa se ni mogla razmahniti iz raznih vzrokov, med katerimi je bil pač najvažnejši ta, da ni imela programa, ki bi bil privlačil naše žene. V Avstriji pa se Ženska stranka, katero vodi njena ustanoviteljica Helena Granitsch, dobro razvija na podlagi programa, ki ga prinašamo predvsem onim čitateljicam, ki se resno pripravljajo za vstop v politično življenje:

1. Avstrijska ženska stranka ne pripada nobeni obstoječi politični stranki, temveč je organizacija, ki deluje v interesu žene za notranji in zunanji mir, za materialni blagor in duhovni dvig vsega naroda.

2. Nastopa proti vsakemu strankarstvu, ki ovira zdrav razvoj, in skuša, opirajoča se na popolno nezavisnost, posredovati med strankami.

3. Hoče vsem državljanom, brez razlike spola in vere, dejansko uveljaviti ravnopravnost, ki je pač z zakonom priznana, a se v praksi le redko izvaja.

4. Teži po izboljšanju sedanjega družabnega življenja, zahteva vzgojo dece po zakonskih morale, človekoljubja in v ljubezni do dela, priporoča ženam povratek k priprostemu življenju ter pričakuje od političnih voditeljev vzgledno življenje.

5. Poziva žene, da delujejo v javnosti na vseh poljih, da si s tem pribore potrebni vpliv.

6. Skuša vplivati s svojim nasvetom pri sestavi volilnih programov in kandidatnih list in postavlja po potrebi kandidatkinje.

7. Zahteva, da se z zakonom prizna gospodinjstvo za poklic ter uvede bolniško in starostno zavarovanje gospodinj.

* * *

Iz poročila dunajskega obrtnega nadzorstva odseva pretresljiva slika o izkoriščanju ženske delovne moči v sedanji gospodarski krizi. Nameščenih je seveda mnogo manj delavk, toda marsikje, kjer so bili prej radi nevarnega in zdravju škodljivega dela zaposleni samo moški, je sedaj mnogo žensk.

So pač cenejše! V predilni, papirni in kartonski industriji so žene kljub prepovedi pri nočnem delu. Sploh se na vsej črti opaža, da je žena pod pretvezo krize vsužnjena v mnogih delovnih panogah.

„Dunajski dom pred sto leti in danes.“ Nar. Zen. Sav. v Avstriji je priredil zanimivo razstavo: z velikim umetniškim okusom je prikazal uredbo domačnosti moderne žene in njene prababice. Dve prekrasni spalnici: v prvi dve visoki postelji z grmado blazin, okrašenih s kvačkanimi čipkami in vložki, s široko prešito odejo v istotako okrašeni prevleki, s toaletno mizico in komodo; v drugi sobi pa moderna oprema in postelje, ki so črez dan divani za sprejemanje gostov. Decija soba: starinska je svetlo modra, z zofo „Recamier“, s prekrasno visoko zibelko, v zibelki punčka v stoletni, batistni, bogato vezeni krstni opremi, mize, stoli, dvojna kletka, z volanami in traksi okrašen zastor — poleg te sobe pa moderna stanovanjska soba: stene rumene in oranžne, udobni naslonjači, v kotičku za deco moderna posteljica, živo lakirani stolčki in moderne igrače. V zanimivem nasprotju sta si starinsko pogrnjena miza za kavo ter moderna nizka mizica za serviranje čaja, pa bogato obložena svatovska miza ter moderni kotiček v baru. Največja pa je razlika v kuhinji: babica je imela sredi kuhinje veliko mizo, ki je bila ponoči postelja, po stenah pa razstavo posode; njena vnukinja ima laboratorij z električno opremo...

Gospodinj, ki iščejo vestne in zanesljive pomočnice pri gospodinjstvem delu, priporočamo, da se zaupno obračajo na novousta-

Higijena.

V sobi, tudi v spalnici imej pozimi primerno toploto. Peč naj bo le zakurjena, saj v mrazu ne moreš delati in tudi spat ne, če te vznemirjajo mrzle noge ali če ti „piha“ pri vratu pod odejo. Vendar moraš prav tako skrbeti za čiščenje zraka. Večkrat, posebno pa zvečer, odpri za nekaj minut okno in vrata; prepilj ti v trenutku prezračijo sobo in sveži zrak se takoj zopet ogreva. Če moreš, imej ponoči nekoliko odprto okno, pač naj bo pa toplo v sobi.

Mrzle noge so posebno ženskam velika muka. Nikoli ne smeš iti v posteljo z mrzlimi nogami, da ne boš izgubljala spanja. Drži noge precej časa v dokaj vroči vodi, da se ti dobro pregrejejo. Potem si jih dobrega obrisi in še masiraj, da oživiš obtok krvi. Če si jih naposled še popudraš, boš imela res prijetno toplote. V mrzlo posteljo jemljejo nekateri steklenice z vročo vodo ali vročo opeko ali si zavijejo noge v toplo plahto. Pri tem je treba paziti, da se voda ne polije ali da se kaj ne zažge. S steklenico ali z opeko si posteljo samo pogreji; ko ležeš, si jo vzemi proč.

Zimska obleka. Najboljša je ovčja volna, ker najpočasneje prevaja toploto; svila je slabša, saj prepušča mraz oz. toploto trikrat hi-

novljeni posredovalnico za službe, ki jo vodi „Zveza gospodinjstev pomočnic“. Zveza deluje v najboljšem soglasju z gospodinjami, ker skuša pri vsaki priliki izpopolniti pomočnico v njenem znanju in jo primer-no poučiti v vseh dolžnostih, katere ji nalaga služba. Zveza skrbi, da izrabijo pomočnice prosti čas v svojo korist, da ne zaidejo v slabo družbo, da ne razmetavajo za neprimerne zabave svojih težko prisluženih novcev ter jih izobrazuje z različni predavanji in tečajji. Posredovalnica je pogosto prava posvetovalnica za dekleta, ker ji je priključeno tudi zavetišče, v katerem lahko prebijejo pod nadzorstvom svoj brezposelni čas in kjer potožijo svoje gorje.

Zavetišče oddaja tudi prenočišče po izredno nizki ceni. Da si privzgoje pomočnice stanovsko zavednost, izdaja Zveza tudi lastno glasilo „Gospodinjstva Pomočnica“, na katero bi morala biti naročena vsaka služkinja. List, dasi majhen, je po svoji vsebini zelo priporočljiv vsem dekletom, ki si žele razmaha v strokovnem in socialnem znanju. List stane celoletno Din 12 in se naroča v upravi lista „Gospodinjstva Pomočnica“ v Ljubljani, Selenburgova ulica 7/I, nasproti glavne pošte v hiši Jadransko-podunavske banke. Istotam sta tudi posredovalnica in zavetišče za brezposelne služkinje.

treje kot ovčja volna, platno in bombaž pa še hitreje, torej varujeta telesno toploto najmanj. Vsaka mokra tkanina mrzli telo, ker potrebuje toploto za hlapenje (sušenje) in ker je voda sama na sebi dober toplotni prevodnik in nam hitro odvzema toploto. Dober čuvaj toplote je tudi zrak. V pretni sobi obtvni nas rado zebe, ker ni med kožo in čevljem dovolj zračne plasti, ki zadržuje toploto. Dvojna okna so neobhodno potrebna, zrak med obema šipama zaustavlja menjavo toplote. Z vatelinom podloženi plašči so topli zato, ker je med vato zrak, istotako je zrak tudi v kožuhi med dlakami. Pletenine so toplejše kot tkanine, ker so redkejše in je po luknjicah zrak.

Oslovski kašel. Zgodi se, da oboli otrok za vnetjem sapnika ali bronhija ter nekoliko kašlja. Nihče ne misli pri tem na oslovski kašel, ki je prav lahko že v svoji prvi razvojni stopnji. Lahko se pojavlja v taki meri 14 dni, nato pa izbruhne z vso močjo: otroka hoče zadušiti, v vratu mu piska, bljuje, obraz ima zaripel. Pravi oslovski kašel. Nekateri kašljajo na vsaki dve uri ali še redkeje, drugi celo samo ponoči. Zdravnik ne more čakati napadov in bi se moral zagnesti le na opis staršev, da bi lahko ugotov-

vil, če je res oslovski kašelji. Spozna ga pa često že po spodnji trepalnici, ki je večkrat nabrekla in močno rdeča. Oslovski kašelji se pa pojavijo lahko tudi nenadoma. Druge otroke je treba takoj oddaljiti od bolnika, ker je ta kašelji nalezljivi. Kateri bacil go pozročča in kaj lahko zaustavi kašelji, še danes ni dognano. Zdravila, ki jih zdravnik predpiše, samo blažijo napade in pomirjajo bolnika, ozdraviti ga pa ne morejo. Bolezen zahteva svojo dobo. Včasih preneha po 2 mesecih, včasih se pa vleče zelo dolgo. Najbolje učinkuje preemba zraka in bivanje na višini. Dober zrak sploh ugodno vpliva na bolnika. Zdravila za oslovski kašelji vsebujejo kinin, antipirin, kodein, morfijske pre-

parate, sploh to, kar deluje pomirjevalno. Nevarene je ta kašelji samo dojenčku; čim večje je dete, tem lažje ga prenaša. Napade pa tudi odrasle.

Katar na očeli. Ni dobro, da ima tak otrok zavezano oko, gnoj mu ne more iztekati. Priporočljivo so obkladki z 2% borovokisló raztopino. Če so trepalnice močno zlepljene, jih namažemo zvečer s 4% rumenim precipitatnim milom. Zjutraj pa se kane otroku v oko nekaj kapljic cinkove raztopine, kar pa predpiše zdravnik. Brez temljetega zdravljenja postane očesni katar kroničen. Čim prej pride bolnik k zdravniku, tem prej in tem temljejeje se bolezen ozdravi.

Kuhinja.

Na čaj ali na kavo? Ali je v tem kaka razlika? Da, je. Prejšnje čase so radi vabili na kavo in so pri tem pripravili zvrhano mizo gostije. Gostje so sedeli pri veliki mizi, pogrnjeni s posebno čistiljivo garnituro. Sredi mize je stala gora slaščic in spenjene smetane; okoli pa razkošen porcelan, vse polno žliček, žličic in nožev; pa krožniki in krožnički, kozarci in kozarčki. Danes nimamo več smisla, pa tudi ne možnosti za taka vabila. Zato raje vabimo na čaj.

Kdor vabi gosta na čaj, ga vabi k prijetnemu, intimnemu pogovoru, brez svečanosti in nikakor ne z namenom, da bi pripravil gostu bogato sladko pojedino, temveč le prijetno urico. V tem se razlikuje povabilo na čaj od povabila na kavo. Jed in pijača sta postranska stvar, zato je treba temu primerno tudi servirati: ne sredi sobe na veliki mizi, nego kie v prijetnem kotu, pri divanu, pri skromni nizki, okrogli mizici, kjer stoji lahko samo najpotrebnejše: skodelica za čaj, čajni vrček, sladkornica, rum in morda skledica z bonboni ali nastevki s keksi, ali k večjemu podnos s priprostimi obloženimi kruhki (sendviči). Gostje si jemljejo kar z roko, zato ni treba posebnih krožnikov, ne pribora in tudi ne posebnega prta. Zato pa je tem važnejša lepa razsvetljava in udobni sedeži. Kdor se hoče bolj izkazati, postreže lahko še z likerjem ali s sadjem, pa tudi to ne sme biti svečano pripravljeno. Vse naj napravi vtis, kakor da je slučajno pri rokah. Posebno prijetno učinkuje, če napravi gostiteljica čaj vpricho gosta in prime še čašice za liker šele takrat, ko se rabijo. Nekatera gospodinja ponudi čaj kar na podnosu in si gostje obdrže skodelico s krožnikom kar v roki. To se zdi še najbolj domače in neprisiljeno. „Pri čajni“ je torej vse drugače kakor „pri kavi“. Domače, priprosto, brez bahanja, ceremonij in velikih priprav. Dočim je bila „na kavi“ poglavitna gostija, je „pri čajni“ poglavitna gospodinja. Morda je to še težje, kajti prijetnost in razpoloženje takega sestanka je odvisna samo od ljubeznivosti, govorne spretnosti, skromnosti in estetskega okusa gospodinjice. Teža pa ne zmore vsaka, dočim se je

nekoč „pri kavi“ lahko postavila sleherna, da je le imela denar.

Prav dobra potica. Napravim testo iz 1 kg fine moke, 4 rumenjakov, mleka, ¼ kg sladkorja, ¼ kg masla in pest soli. V mali posodi zdrobim 3 dkg kvasu, polijem ga z mlačnim mlekom, pridam kavno žličko sladkorja in povrhu potresem z moko. Pokrijem in denem na ne pretopen prostor, da vzide. Ko je kvas vzšel, ga viljem v testo, vse skupaj dobro premešam, utepam ga 20 minut in denem na toplo. Predno testo zvaljam, ga še dvakrat dobro utepam in pustim vzhajati. Čim večkrat testo utepaš, tem gladkejše bo. Ko tretjič vzide, ga tanko zvaljam, namažem mlinec z jajcem in maslom. Nadev: Zmletim orehom, ki jih polijem z vrelim mlekom, pridenem rozine, sladkor, drobno zrezane limonove lupinice. Namažem testo z nadevom enakomerno ter vzhem na vrh še trd sneg iz treh beljakov. Iz te količine napravim, če pečem doma, dve, če pošljem k peku, pa eno veliko potico.

Medeni keksi za božično drevesce. Mešaj pet minut 5 dkg presnega masla, eno jajce, 10 dkg sladkorja, 2 žlici medu, nekaj cimeta in stolčne nageljnové žebice, limonove lupinice in 1 dkg sode bikarbone. Prideni ¼ l mrzlega mleka in ¼ kg moke in vse dobro premešaj in stresi na desko. Vse pogneti še s ¼ kg moke, dobro ugneti in razvaljaj ne pretenko ter izreži v različne oblike. Da lahko obesiš na drevesce, napravi z majhnim krogom v sredini luknjico. Polagaj kekse na pomazano in z moko potreseno pekačo in speci v ne prevroči pečici.

Mramorni močnik ali šarteli, fin. Potrebščine: 20 dkg presnega masla ali masti, 50 dkg sladkorja, 5 jajec (beljaki stepeni v sneg), 50 dkg moke, 1 zavojček Dr. Oetker-jevega vanilinovega sladkorja, 1 zavojček Dr. Oetker-jevega pecilnega praška, 3 jedilne žlice kakava, 1 mala skodelica mleka ali sladke smetane.

Prisrpa: Mešaj presno maslo do penastega stanja, pridaj sladkor, rumenjake, vanilino

sladkor, mleko, moko z dodanim pecivnim praškom in končno sneg iz 5 beljakov. Razdeli maso, primešaj eni polovici kakao in dajaj potem testo izmenoma po žlicah v zmaščen, z drobtinami dobro potresen model ter peči močnik 1—1½ ure. Okus še moreš izdatno izboljšati, ako vzameš mestno 50 le 25 dkg moke in dodaš 25 dkg Dr. Oetker-jeve jedilne moke „Gustin“ ali naj-finejšo škrobovo moko.

Božično pecivo. Potrebščine: 25 dkg presnega masla ali masti, 25 dkg sladkorja, 2 celi jajci, 50 dkg moke, 1 zavoček Dr. Oetker-jevega pecivnega praška, nekoliko soli, 3 jedilne žlice mleka.

Prilava: Presno maslo, sladkor, obe jajci, sol in mleko se dobro pomešajo. Nato se doda s pecivnim praškom pomešana moka in meša tako dolgo, dokler ne nastane trdno, enakomerno testo, katero se razvalja do debelosti nožnega hrta. Male, poljubno zrezane oblike se peko potem na pločevini, namazani s presnim maslom ali voskom, da postanejo zlatorumene.

Shranjeni v pločevinastih posodah ostanejo ti kolački več mesecev khrki.

Silvesterska jabolka. Potrebščine: 8 srednje velikih jabolok, 1 limona ali nekoliko octa, 7 dkg presnega masla ali margarine 1 zavoček Dr. Oetker-jevega vanilinovega sladkorja, 2 jedilni žlici ruma, 16 dkg pšenične moke, ½ zavočka Dr. Oetker-jevega pecivnega praška, 8 kock sladkorja, ½ zavočka Dr. Oetker-jeve želatine, nekoliko marmelade.

Prilava: Jabolka olupi in previdno odstrani peščiče. Nato jih položi 1 minuto v vrelo vodo, kateri je prilit sok 1 limone ali malo octa, da ostanejo jabolka bela. V ponvi razpusti 3 dkg presnega masla ali margarine, položi vanjo jabolka drugo poleg drugega, jih potresi z vanilinovim sladkorjem in pari pri srednji vročini, da postanejo polmehka. Iz 4 dkg presnega masla ali margarine, sladkorja, konjaka ali ruma, pšenične moke ter pecivnega praška pa zamesi testo, izreži z obodom za krape okrogle plošče ter jih speci. Potem položi na vsako ploščico po 1 jabolko, pomešaj jabolčni sok z 1 žlico marelične ali ribizljeve marmelade, primešaj ½ zavočka jedilne želatine in pomaži s tem jabolka. Pred serviranjem položi na vsako jabolko z rumom, konjakom ali finim špiritom prepojeno kocko sladkorja in jo zažgi, ko jo neseš na mizo.

Ajdove palačinke. ½ l mleka, 2 rumenjaka, 2 žlici kisle smetane, 2 žlici sladkorja in nekaj soli, ¼ l ajdove in ¼ pšenične moke žvrkljam v loncu. Potem pridenem 2 dkg vzhajanege kvasa, sneg 2 beljakov ter pustim, da nekaj časa vzhaja. Iz te zmesi spečem na razbeljeni masti palačinke, namažem z orehovim nadevom ter zvijem, demem na pomazan pekač, polijem po vrhu z mlekom ali smetano in postavim za nekaj časa v pečico. Pečene potresem s sladkorjem. Orehov nadev: 10 dkg masla vmešam z 2 rumenjaka, ¼ kisle smetane ali

mleka, pridenem 25 dkg orehov, 4 žlice sladkorja in sneg 2 beljakov. Lahko pripraviš tudi brez sladkorja.

Testo bo bolj rahlo, če ga zamesimo namesto s sladkim mlekom ali kisló smetano s kislím mlekom. Sladko mleko nima v sebi kvasnih kali, ki razganjajo testo, kislá smetana pa nima v sebi toliko vode kakor kisló mleko. Kadar hočeš zamesiti s kislím mlekom, zlij mleko v redko vrečico in obest nad skledo, da se izcedi sirotka. Za meseenje je dobra tudi sirotka iz sladkega mleka, (to je, ko se nam zagrije kuhano mleko). Sir ali skuta iz tega mleka je dober za štruklje in kolače. Če ga pa posoliš in mu primešaš malo kumnine, je krepka maža za kruh.

Ribe imajo večkrat slab duh, tudi ako niso še pokvarjene. Marsikatera gospodinja obupa in bi kar proč vrgla take ribe; ali pomaga si lahko s tem, da kuha ribe v slani vodi, ki ji doda malo kisa in vrečico ogljenega prahu. To odvzame ribi neprijetni duh.

Postrv je najboljša, če pride naravnost iz vode v ponev. Postrvi iz bistrilí gorskih potokov so boljše kot iz ribnikov in motilíh voda. Postrv potrebuje več soli kakor druge ribe. Vešča kuharica skuha postrv na slanem kropu, obloži jo s srčki in kosci limone ter polije s svežim maslom. Majhne postrvi z oljem in kisom so priznana zakuška. Postrv je seveda tudi pečena in ocvrta dobra. Italijani nabašejo v postrv mešanico masla, čebule, zelišč in limonovih lupin, Francozi polijejo postrv z vrelim maslom, jo potrosijo z zelišči, zavijejo v papir, namazan z oljem in spečijo. Zaklane postrvi polij s kisom, pokrij s papirjem in obesi na prepih. Če pa prijemlješ pri polovljenju postrv samo za plavute, je ni treba politi s kisom.

Pečen puran. Obveži ga s kosom slanine ali zavij v papir, namazan z maslom. Mlado žival peči podrguro uro, staro do 3 ure. Starega purana prekuhaj poprej. Purana počejo večinoma z nadevom, ki se naredi iz puranovega želodca, jeter in srca, jajca in kruha, dišav in mleka. Pri pečenju polivaj z maslom.

Jako dober rum. Prekuhaj limonove olupke in nekoliko vanilije na tri osminke litra vode. Dodaj pol žličke finega čaja in takoj odcedi, da bo tekočina še svetla. Skuhaj še 10 dkg sladkorja in ulij na čajno vodo. Ko se ohladi, ulij na to pol litra najfinejšega alkohola, 2 dkg rumove esence in, če hočeš, tudi malo pomarančne esence. Nalij v steklenico in dobro zamaši.

Česen kot najbolj zdrava začimba. Drobnó zrezan strok česna se lahko pridene vsaki juhi, bodisi mesni ali zelenjadni kakor tudi krompirjevi, fižolovi i. t. d. Toda česen se mora pridejati surov, kajti ocvrt na zabeli ima zoprno okus. Surovega pa ni čutiti niti v prikuhaj niti v juhaj, daje jedem dober okus in je tako zdrav, da ga zdravniki priporočajo posebno proti arteriosklerozi (popajenju žil) in napenjanju.

Lepo vedenje.

Umazani dovtipi pri mizi. V sleherni družbi slišiš šale in dovtipke: duhovite, neslane, pa tudi nedostojne. Ti ne spadajo v hišo. Če že morajo biti, naj si jih moški prihranijo za svoje stalno omizje, ko so sami med seboj. V družbi mladine in žen naj jih ne pripovedujejo, če hočejo veljati za taktne in omikane. Vendar se včasih pripeti, da obrne kdo vpriči gospodinjo kako besedo v dvoumno. Kako naj se pri tem gospodinja vede? Najbolje je, da se dela, kakor da bi jo bila preslišala. Kajti če se smeje, se sama uvrsti med žene, ki so jim taki dovtipi všeč; ako se pa pokaže užaljeno, dokaže, da je dovtip razumela, in s tem pokvari razpoloženje gostom.

Zakaj ima nekatera ženska toliko prijateljev? Druge se pa vse izogibljejo in je vsem zoprna, čeprav je morda prav dober človek in vsakemu rada ustreže. Zakaj tako?

Gotovo ste že opazile, kako prijetno je poslušati tega človeka in kako neprijetno koga drugega. Nima vsak glasu za pogovor, zadirčno govorjenje, jecljanje, močno naglaševanje utruja poslušalca, prav tako pa tudi boječ, tih ali afektirano miren govor. Kot prijeten način govorjenja velja: srednje glasno, počasno izgovarjanje ter temperamentno naglašanje, brez kimanja z glavo in brez kretanja rok. Se važneje kot način pripovedovanja pa je poslušanje. Gotovo poznate v svoji bližini osebo, ki vas nikoli ne pusti povedati do konca. Čim začnete kaj pripovedovati, vas takoj prekine in pove kaj o sebi ali svojih doživetjih. Tak človek je v družbi neprijeten in nadležen. Gostje so nezadovoljni, ker ne morejo dobiti prilike, da bi sami kaj povedali ali morda kaj skupno rešili. Tak človek je posebno pri društvenih sejah prava zavora. Kjer le more, prekinja razpravo in jo dopolnjuje z lastnimi izkušnjami in nasveti. Kdor se hoče v družbi priljubiti, mora znati lepo govoriti, še lepše pa poslušati. Če ti kdo kaj pripoveduje, ga ne prekinjaj; to je pripovedovalcu neprijetno in mu lahko pretrga nit pripovedovanja. Ako si ga pa le prekinila s kakim nujnim vprašanjem ali pojasnilom, ga potem takoj s primerno vljudno besedo vzpodbudi k nadaljevanju. Nikdar pa ne posegaj druge-

mu v besedo zato, da bi povedala nekaj iz lastnega doživetja. S tem, da hočeš izsiliti pozornost do sebe, spraviš drugega v slabo razpoloženje in pokažeš obenem, da te njegovo pripovedovanje ne zanima. V družbi, večji ali ožji, je priljubljena tista oseba, ki da gostu priliko, da se izgovori, se zanima za njegovo stvar in pristavlja iz lastnega doživetja le toliko, kolikor je potrebno kot dokaz zanimanja za njegovo zadevo.

Ali je moderna žena premalo ženska? Marsikatera samostojna ženska mora večkrat slišati očitek: s tem, da ste si ustvarili samostojnost, ste mnogo izgubili na svoji ženskosti. Kaj razumejo moški pod ženskostjo? Navadno pravijo: ženska ljubeznivost, tista nedopovedljiva mikavnost, ki jo ima samo žena z vsemi ženskimi čednostmi in slabostmi. Marsikateri pravi, da dela ženo mikavno ravno njena slabotnost, njena potreba po opori, katero ji da lahko samo mož s svojo močjo (!). Seveda, samostojna, poklicna žena nikakor ne napravlja vtisa šibkosti. Tega luksusa si tudi ne more privoščiti. Ali pa je zato neženska, ali izgubi s tem vso žensko privlačnost? Moderna žena da precej na svojo zunanost, se lepo oblači in neguje in žele, da bi bila moškim všeč, ne smatra pod svojo častjo. Kje je vendar tista točka, na katero opirajo možje svoje mnenje o neženskosti moderne žene?

Kajenje in žena v poklicu. Resnica je, da mnogo žensk po službah puši. Morda so res začele z zavestjo enakopravnosti: Če si sama zaslužim, si lahko tudi privoščim, prav kakor moški. Popolnoma pravilno s tega vidika. Je pa tudi splošno prav? Ali ni kakor tisto o dvojni moral: če si sme moški lastiti pravico do svobodnega uživanja „ljubezni“, zakaj bi se je ne jaz? Prava feministka pa ni proti dvojni moral zato, ker ji je hudo, ko ni njej dovoljena, nego zato, ker je pogubna za moža, za družino in človeštvo. Zato hoče dvojno moralo odpraviti in uveljaviti samo eno: isto za moža kakor zase. Tudi kajenje je škodljivo, je potrata zdravja in denarja, je mamilo, ki postaja strast, in je dokaz, da je človek šibak in ne zna kritično svojih neutemeljenih potreb.

Kaj to pomeni?

V januarski številki „Ljubljanskega Zvona“ je ga. Milena Mohoričeva napovedala oceno vseh slovenskih ženskih listov. Lotila se je najprej „Ženskega Sveta“. Minuli so meseci, a mi smo zaman pričakovali nadaljevanja kritik ge. Mohoričeve. Zdaj smo že v decembru in je upravičeno, če stavimo na go. kritičarko vprašanje: Kje je nadaljevanje Vaših kritik? Pričakujemo od Vas ali od urednika „Ljubljanskega Zvona“ tozadevnega odgovora.

KONSORCIJ „ZENSKEGA SVETA“.

VSEBINA 12. ŠTEVILKE.

ŽENA V POKLICU. — (Angela Vodetova)	341
ŽENI. — PESEM. — (Mara Lamutova)	344
ŽENA V VZGOJNEM. POKLICU. — (Dora Vodnikova)	344
KAJ PA ŽENSKÉ?... — (Marja Boršnikova)	347
POKLIC IN MATERINSTVO. — (Angela Vodetova)	351
V KATERIH POKLICIH SE UDEJSTVUJE NAJVEČ ŽENA. — (Tončka Bajdetova)	354
ŽENA V POKLICU IN ZDRAVSTVENI VIDIKI. — (Dr. E. Jenko-Groyerjeva)	355
IZ TIH RAZGOVOROV. — (Pavla Lovšetova)	360
TUDI VE STE MED NAMI... — (Pavla Hočevarjeva)	364
KNJIŽEVNOST IN UMETNOST. — (Anica Černejeva, Marijana Kokalj-Željeznova)	365
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Lepo vedenje	368
KROJNA POLA. — ROČNA DELA.	

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64—, polletna Din 32—, četrtletna Din 16—. Za Italijo Lir 24— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. DoL 2—, za Avstrijo Sch. 10—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.
Odgovoren L. Mikuš.

Franc Dolinar

Ljubljana

Poljanska c. 19 – Pred Škofijo 11

*

Parna pekarna
in slaščičarna

Marcipan za desert

Zdravilni kruh

Vsak dan trikrat
sveže pecivo

*

Na letošnji londonski svetovni razstavi je bila tvrdka odlikovana z Grand Prix zlato kolajno in diplomu

Anka Tumpič

Zagreb

Ilica št. 36, dvor., II. nadstropje, desno
Domača lastna izdelava finega svilenega cvetja
Specijalna izdelava: cvetje iz svile, baržuna, crêpe de Chine za plesne obleke, iz kože, krzna in klobučevine za kostime in plašče, iz lnona, pikéja za poletne kostime, iz belega žoržeta za mladenke, garniture iz mirte, cvetje iz svile, baržuna in laka za klobuke. Izdeluje se po najnovejših pariških modelih. Prevzema se čiščenje, kodranje in barvanje novejih peres.

Najfinejša izdelava! Tovarniške cene!

Eksportna hiša

„LUNA“

Maribor
Aleksandrova c. 19

Iz lastne pletarne:

nogavice za deca in moške od Din 4- naprej
nogavice za ženske od Din 7- naprej
volnene majice za deca od Din 19- naprej
ženske maje od Din 45- naprej
moške maje od Din 35- naprej
pletene obleke (krilo plisirano) od Din 55- naprej po velikosti.

Naročila po meri se izvršujejo točno.

Kemično čiščeno perje kg Din 15-., 25-., 35-., 55-
polpuh beli kg Din 90-
najfinejši beli puh kg Din 220-.

Dokazano dobro blago in po-
ceni sukno, svilo, platno itd.

samo v Trpinovem
bazarju v Mariboru

► Moderno in solidno ◀

boste oblečene, ako kupite svoj zimski plašč, obleko,
barhent, flanelo, vsakovrstno blago za perilo pri trvdki

R. MIKLAUC „Pri Škofu“

LJUBLJANA, Lingarjeva-Medarska ul., pred Škofijo
Ugodne cene! Točna postrežba!

Gospodinje, kupujte pri

B. ŽILIČ,

trgovina z železnino, porcelanom in steklenino,
Ljubljana, Dunajska c. 11., poleg „Figovca“

vse gospodinjske potrebščine, kuhinjsko posodo, emajlirano in aluminjasto, porcelan,
steklenino, razne moderne stroje za kuhinjo, jedilni pribor, karnise i. t. d.

Na debelo

Na drobno

Stanko Kucler

Ljubljana VII
Celovška cesta 42

Izdeluje: najmodernejše otroške vozičke, igračne vozičke, tricikle, invalidske stole. — Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela po najnižjih cenah.

Priporočamo Vam

najboljše
šivalne stroje
in kolesa

**ADLER
GRITZNER**

Švicarski pletilni stroji
DUBIED

edino le pri trvdki

Josip Petelinc, Ljubljana

Telefon št. 2913 za vodo. Telefon št. 2913
Brezplačen pouk v vozenju. Večletno jamstvo.

